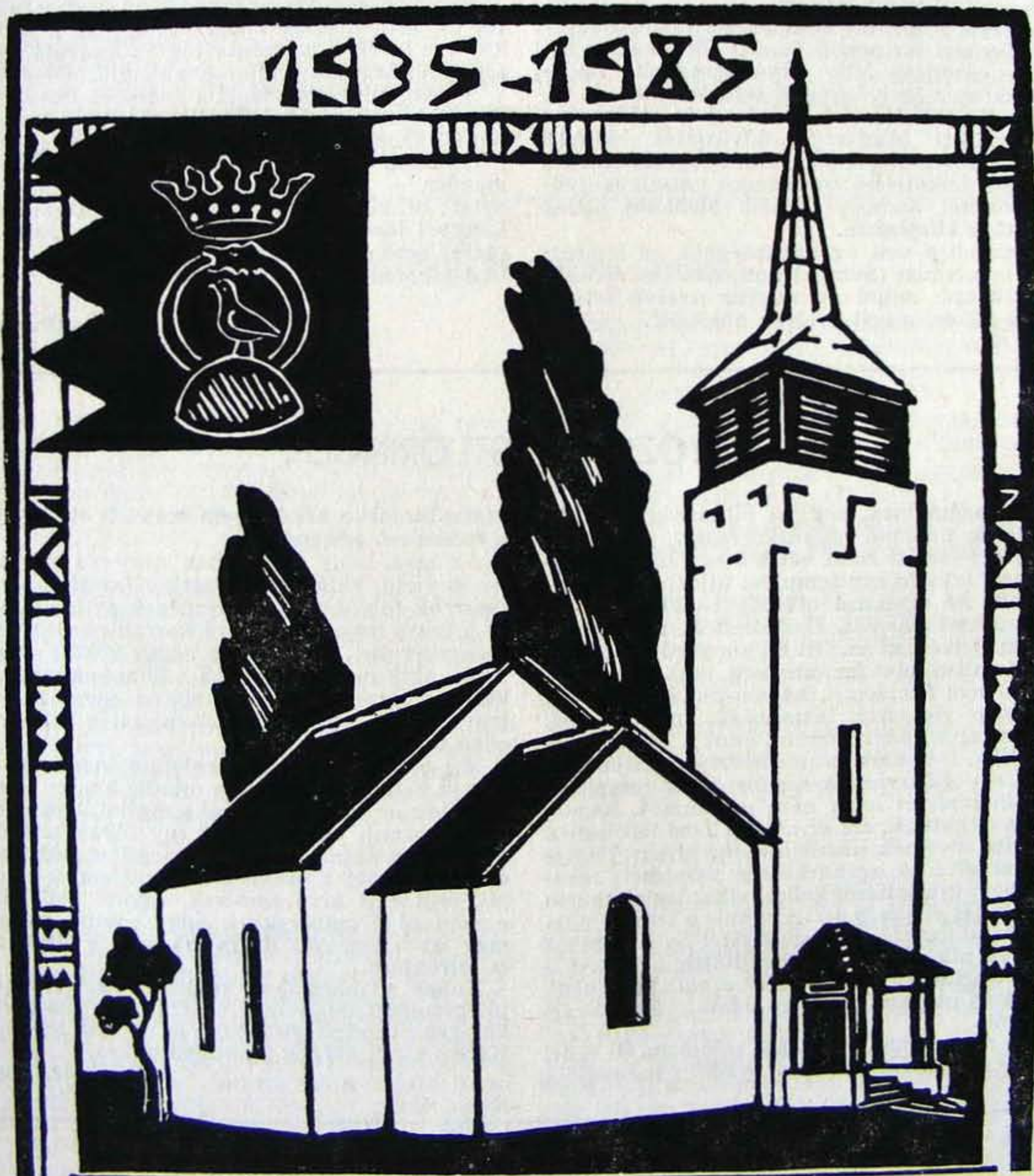

UNITÁRIUS ÉLET

XL. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

1986. MÁRCIUS-ÁPRILIS

ÜNNEP PESTLŐRINCEN

A GRAFIKA FELIRATÁN SZEREPLŐ KÉT ÉVSZÁM TÉVES.
A HELYES SZÁMADATOK: 1936—1986.

Az 50 éves pestlőrinci unitárius templom teljes felújítását befejeztük. A templom bejáratánál az érkező vendégeket lelkész és dr. Péterfy Réka presbiter köszöntötték.

A helyreállított templomról közölt kép: Veres Péter grafikája. A január 26-i, vasárnapi felavató istentiszteleten a szószéki szolgálatot dr. Ferencz József püspök végezte, aki prédikációjában visszatekintett a templomépítő Pethő István lelkész és munkatársai felejtetetlen érdemeire. A lectiót Pálffy Anikó olvasta fel, az úrvacsora szereztesének történetét dr. Lászlóné Szathmáry Zsuzsa. Az úrvacsoraosztásban püspökön és helyi lelkészen kívül közreműködött Bencze Márton budapesti lelkész, a kántori szolgálatot Czirmay György és Illés Sándor végezték.

Az úrvacsoraosztást követően, a zsúfolásig megtelt templomban, a közgyűlést Kozma János gondnok nyitotta meg, és felkérte Bartók Béla főgondnokot, hogy tartsa meg avató beszédét. Főgondnokunk — az alkalomhoz illően — a szószékről mondotta el beszédét, és ószövetségi idézetekkel is bizonyította, milyen nagy jelentősége volt már évezredekkel ezelőtt is a templomnak: a mi unitárius hitünk szerint az ember hajlékának, az imádság házának.

Az üdvözlések során dr. Kiss József főgondnokhelyettes az Egyházi Képviselő Tanács (beszédét a beszámoló után közöljük), Mikó István gondnok a budapesti egyházköztség jókívánságait tolmácsolta.

A főváros XVIII. Kerületi Tanácsa és a Hazafias Népfront kerületi bizottsága üdvözlését Málnási Andrásné, a kerületi Népfront titkára tolmácsolta. Az egykori Állami Lakótelepi szomszédos katolikus gyülekezet üdvözlését Somogyi László plébános meleg szavai juttatták kifejezésre.

Kedves színfoltja volt az ünnepségnek az ír származású, de ausztráliai (Sidney) unitárius testvérünk, Thomas O'Gliasain angol és magyar nyelvű felszólalása, akit a lelkész angol nyelven üdvözölt.

Husztai János egykori pestlőrinci lelkész meghirdetett szolgálata betegsége miatt maradt el. Üdvözlését püspökünk tolmácsolta beszédében.

Dr. Jakab Jenő lelkész, az üdvözlésekre válaszolva, tisztelettel és szeretettel köszöntötte az egyház vezetőit, a híveket és vendégeket, továbbá Szöllösi Antalné, a XVIII. Kerületi Tanács VB elnökhelyettesét; Málnási Andrásné, a Hazafias Népfront titkárát; Somogyi László plébánost. Külön üdvözölte a jelen levő Varga Lászlót, a tatarozást végző Fővárosi I. sz. Építőipari Vállalat főmérnökét és munkatársait; Székely Attilát, a Gázművek munkatársát, aki a gáz bevezetéshez szükséges tervrajzokat díjtalanul készítette el.

Lelkész köszönetet mondott az Állami Egyházügyi Hivatalnak, az Egyházi Képviselő Tanácsnak, a külföldi gyülekezeteknek és személyeknek, akik jelentős pénzadományokkal a restaurálást lehetővé tették. Külön köszönetet mondott a presbitériumnak, a dolgozó gyülekezetnek, köztük Molnár János és Zoltán Gyula gondnokhelyetteseknek, akik pénzzel és nem utolsó sorban igen széleskörű közmunkával járultak hozzá a tatarozáshoz.

Az NSZK-beli düreni Szabadelvű Protestáns gyülekezet és az Unitárius Világszövetség az I. A. R. F. titkársága levélben köszöntötték az ünneplő egyházközseget. A közgyűlés a Himnusz hangjai mellett ért véget.

A közgyűlés végeztével a gyülekezet asszonyai vendégelték meg az egybegyűlteket, az egyházközség külön köszönetet mond a perselyes gazdag ajándékokért.

Újabban — lapunk múlt számában közöltek túlmenően — az alábbi adományokért mondunk köszönetet: dr. Komárominé dr. Dalibor Marianne 500 Ft, Lengyel József 300 Ft, Paulik Jánosné 200 Ft. A nyugtázást később folytatjuk.

A jókedvű adakozót szereti az Isten.

Dr. Jakab Jenő

ÜDVÖZLÉS PESTLŐRINCEN

Nagy öröm számomra, hogy a főhatóság nevében üdvözölhetem az ünneplő egyházközseget.

Néhány évvel ezelőtt részt vettem egy hasonló ünnepségen, mely szintén egy templom újjáépítése utáni ünnepség volt. Az egyházat ott négyen képviseltük: dr. Ferencz József püspök, Bartók Béla főgondnok, dr. Jakab Jenő lelkész és én. Ott is gyönyörűen rendbehozott templomban folyt az ünnepség, csak akkor ott, Dunapatajon nem *templomot*, hanem *múzeumot* avatunk és csak az vigasztalt bennünket, hogy a hívek nélkül maradt unitárius templom, mint a kultúra felszentelt hajléka, továbbra is az embert szolgálja.

Ma ismét egy gyönyörűen rendbehozott templomban ünnepelhetünk és hogy nem *múzeumot*, hanem *templomot* avathatunk, ezt dr. Jakab Jenő lelkésznek és áldozatkész híveinek köszönhetjük. Mikor Tisztelendőséged átvette az egyházközség vezetését, nemcsak a templom újjáépítését kellett elkezdenie, hanem előbb a híveket is vissza kellett vezetnie a templomba.

Nagy felkészültséggel és lendülettel mindenkihez megtalálta az utat, és újra megtöltötte hívekkel a templomot. Megtalálta a hívek közt a *munkatársakat*, akiknek szintén nagy részük van abban, hogy ma itt ünnepelhetünk.

Itt, ebben a házrengetegben, két templom áll közel egymáshoz, és magasba nyúló tornyaik és harangjaik

szava hirdeti a békés egymásmellett élést és lelkészeik a szószéken a szeretetet.

Az igaz, hogy Európában negyven éve béke van, de a világ különböző pontjain most is értelmetlen háborúk folynak és testvéreink gyilkolják egymást.

A fegyvergyárosok önző hasznuk érdekében ontják a fegyvereket, és szítják a népek között az ellentétet.

Mi, akik ma itt vagyunk e templomban, ezen a békés kis szigeten — megtalálva egymást a szeretet jegyében — emeljük fel szavunkat a háborús uszítók ellen a béke mellett.

Mi, unitáriusok, egyházalapító mártír püspökünk, Dávid Ferenc szellemében mindig a béke és a szeretet jegyében az Isten és ember szolgálatában dolgoztunk, és dolgozunk hazánkért és egy olyan társadalomért, melyben senkinek sem kell megélhetéséért aggódnia, és lemondania a magasabb rendű emberi igényekről. Mi, unitárius hívő emberek, együtt kell dolgozzunk a nem hívő emberekkel, hogy együtt valósíthassuk meg Isten országát itt és ma ezen a földön: *békében és szeretetben*.

Ehhez a munkához kívánok Tisztelendőségnek jó egészséget, hogy még hosszú ideig vezethesse e lelkes gyülekezetet egyházunk és népünk boldogulására. Kérem Isten áldását mindnyájunkra.

Dr. Kiss József

UNITÁRIUS VALLÁSOS FÉLÓRÁT KÖZVETÍT A
PETŐFI RÁDIÓ LEGKÖZELEBB: Május 11-én Bajor
János debreceni lelkész, püspökhelyettes, június 22-én,
Szász János dunántúli lelkész, teológiai intézeti igaz-
gató szolgálnak.

Eszmecserék a népfrontban

A CSALÁD, A NEVELÉS, A MUNKA

Hagyományos év eleji baráti találkozóra került sor a magyarországi egyházak és a Hazafias Népfront vezetői között jan. 10-én délelőtt a mozgalom székházában.

Pozsgay Imre főtitkár — aki a napirend előtt köszöntötte a tíz éve esztergomi érsek Lékai László bíborost — tájékoztatást adott a nemzeti egység erősítése szolgálatában elért eredményekről, a VII. ötéves terv céljairól. Szólt gazdasági, társadalmi gondjainkról, s rámutatott a reménység forrásaira, amelyek e gondok leküzdésével biztatnak.

Megnyilatkozásaikban az egyházak vezetői hangsúlyozták: nem csak elfogadják azt a változást, ami a magyar társadalomban és az emberek szívében meggyökerezett, hanem ezeket a gyökereket erősíteni is igyekeznek. *Közjóra* törekvőként jellemezték a magyar egyházpolitikát. A Hazafias Népfront VIII. kongresszusára hivatkozva, többen is hangot adtak meggyőződésüknek, hogy különböző motivációkból is el lehet jutni azonos etikai követelményekhez. Ezek sorában említették többek között az *idősekről és a fiatalokról való lelkiismeretesebb gondoskodást, az igaz hazafiság elmélyítését, anyanyelvünk tisztaságának védelmét, s nem utolsósorban a jobb munkaerőkölcset.* Ez utóbbival kapcsolatban lelkipásztori kötelességüknek nevezték az igazságérzet és a kötelességtudat közötti *összhang*

megteremtésének elősegítését, egy olyan összhangét, amelyben az emberek nemcsak az elosztásban való érdekeltségüket látják, hanem azt is tudják, hogy az elválaszthatatlan termelési kötelezettségüktől.

A találkozón jelen voltak az országgyűlésbe és a népfront országos tanácsába legutóbb megválasztott egyházi személyek, akik társaik nevében is megköszönték a nép megtisztelő bizalmát, s megígérték, hogy ezt jó szolgálattal viszonzozzák. A beszélgetésben, amely kiterjedt a társadalmi élet csaknem minden fontos kérdésére, a leggyakrabban három kérdés került szóba: *a család, a nevelés, és a munka.*

A megbeszélésen — amelyen részt vett Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke is — kifejtette gondolatait: dr. Lékai László bíboros, dr. Tóth Károly a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke, dr. Nagy Gyula az Északi Evangélikus Egyházkerület püspöke, Szakács József a Szabadegyházak Tanácsának elnöke, Schöner Alfréd főrabbi, dr. Ferencz József unitárius püspök, Vujicsics Dusan görögkeleti (szerb) püspöki vikárius, Hecker Frigyes a Metodista Egyház szuperintendense, dr. Berki Feriz, a Magyar Ortodox adminisztrátúra esperes-adminisztrátora és Görög Tibor evangélikus lelkész, a Keresztény Békekonferencia Irodájának igazgatója.

(Magyar Nemzet)

Credimus in unum Deum

II.

A Z E M B E R

Az ember egy a természeti lények sorában, nem angyal és nem ördög. Alacsonyabb rendű lényből fejlődve, magával hozta a természetes állati vonásokat is, ösztöneit és az önzést. Ebből fakadnak gyengéi, ez bűneinek eredője. Az emberi szellem azonban újat is hozott a világba: erkölcsöt, eszményeket és gondolatokat.

Önzésünket levette képesek vagyunk a tiszta jóság és igazság gyakorlására. Ösztöneinket emberivé szelídítve, megtanuljuk a felelősség és a szeretet vállalását. A tervezés és az alkotás képessége Isten munkatársaivá emel. Ez emberi magatartásunk alaphangja. A formák és gyakorlatok változhattak, de a vágy örök mibennünk, hogy ezen eszményeket megvalósítsuk. Az ember érzi, hogy még nem teljesen kiforrott „kész” lény — de látja a célt is, amit a Szentírás így fogalmaz: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes.” Mt 5,48.

A Z E G Y H Á Z

Benső világunk igényeit a vallás és az egyház szolgálja. A hit az ember személyes tulajdona, lelki vonása. A vallás lelki közösség, az egyház pedig ennek intézményes megvalósulása a társadalomban. E testvéri közösség eszményeket, reményeket táplál, lelki-erőt és edzettséget ad az élethez. Megtanít a munkában való helytállásra, a tiszta egyéni és családi életre, értékeink ápolására és a békesség munkálására. Buzdít, hogy Jézus nyomdokain járjunk. „Egymás terhére hordozzátok, és úgy töltsétek be Krisztus törvényét...” Gal 6,2.

A B I B L I Á R Ó L

Neve a görög biblion (könyv) szóból ered. A zsidó és keresztény vallás ősi forrása. Ótestamentumi része a zsidóság vallási és történelmi irodalma, míg az újtesta-

mentum, főként a négy evangélium, Jézus életével és tanításaival foglalkozik. A bibliáról tudjuk, hogy az magán viseli azoknak a koroknak és szerzőknek tévedéseit, amelyek és akik létrehozták.

Kötelességünknek érezzük különválasztani e könyvgyűjteményben az örökérvényűt a tévedésektől.

A 137. zsoltár hangvételét nem úgy minősítjük, mint a páli szeretet-himnusz. (1Kor 13. r.)

Éppen a biblia szellemében mérlegelünk... „A lélek mindeneket vizsgál, még az Istennek mélységeit is” (1Kor 2,10)

Ezért hangsúlyozzuk különösen az ilyen részeket:

Ha szeretet nincs bennem, semmi vagyok. (1Kor 13,2)

Akiket Isten lelke vezérel, azok Isten fiai. (Rom 8,14)

Ti vagytok a világ világossága. (Mt 5,14)

Az élet több, mint az eledel. (Luk 12,23 és köv.)

Értelemben érettek legyetek. (1Kor 14,20)

M O R S C E R T A

Halandók vagyunk. Már a latin közmondás is bizonyosnak mondja, de az ember mégis mindig tiltakozott az elmúlás gondolata ellen. Számtalan formában próbálta elképzelni az élet utáni állapotot. Nem tudott beletörődni, hogy földi életének tartama meghatározott. Sok naiv hiedelem született a halál utáni állapotokra vonatkozóan.

Mi, unitáriusok, kik hitünket soha nem állítjuk szembe az értelemmel, így gondoljuk: Az ember porból lett és porrá lesz; de a testi, fizikai élet nem egyetlen formája a létezésnek. Halandó voltunk elenyésztve olyan isteni ajándékkal rendelkezünk — a lélenére — amely képessé tesz átlépni a mulandóság küszöbét. Lelkünk túlélheti veszendő önmagunkat. „Nem hal meg, ki milliókra költi dús élte kincsét” (Arany). A szeretet, a jóság, a hűség és becsület — névvel, vagy név nélkül — nemzedékek életébe épül, a halhatatlanságot hirdelve. A tudatos emberi cselekedet örökkévaló.

UNITÁRIZMUS

A reformáció egyik ágaként fejlődött ki a XVI. században. 1569-ben írták le először az „unitárius” szót. Azóta sokszínű, haladó, tudománytisztelő és Istent hívő keresztény világnézetet jelölnek e fogalommal. Humanista alapokon nyugszik. Neve a latin unus (est Deus) szóból ered. Biblikus egyház. Bár a szentírás újszövetségi részét a jézusi hit forrásának tartja, azt nem tekinti Isten szó szerinti kinyilatkoztatásának. A kritikai szemlélet a Biblia értékelésében is érvényes. „Mindeneket megpróbáltatok, és ami jó, azt tartásatok meg.” I. Tess 5,21.

AZ EGYHÁZ RÖVID TÖRTÉNETE

1520 körül született Dávid Ferenc.

1561. Debrecen vidékén fellép az első magyar anti-trinitárius gondolkodó: Köröspeterdi Arany Tamás.

1566. Kolozsvárt először hirdet unitárius tanokat Dávid Ferenc.

1568. A tordai országgyűlés határozatot hoz a lelkiismereti szabadságról. Európában ilyen még nem volt.

1568. Megjelenik az első latin nyelvű unitárius könyv.

1570. Az unitarizmus terjedni kezd Erdélyen kívül.

1571. Meghal János Zsigmond, az unitárius fejedelem.

1574. Az első unitárius mártír halála Baranyában (Alvinczi György).

1579. Dávid Ferencet mint hitújítót perbe fogják, várbörtönbe zárják, ahol mártírhalált hal.

1638. A fejedelmek üldözik az unitáriusokat. Megkötik a dési komplanációt.

1716. A Habsburgok katonai erővel valamennyi kolozsvári unitárius templomot elveszik.

1737. Szentábrahámi Mihály megírja az első rendszeres latin nyelvű unitárius hittant.

1781. Megjelenik a „Türelmi Rendelet”.

1792. Felszentelik a ma is álló kolozsvári unitárius templomot.

1821. Kezdenek kiépülni a nemzetközi kapcsolatok.

1861. Megindul a Keresztény Magvető c. tudományos és hitelesítő folyóirat.

1890. Budapesten unitárius templom épül.

1900. Megalakul az unitárius és szabadelvű egyházak világszövetsége (IARF).

1948. A Magyar Köztársaság Kormánya egyezményt kötött az Unitárius Egyhazzal.

Bajor János

LÁTOGATÁS AMERIKAI UNITÁRIUSOKNÁL

IV.

Atlantában jó benyomásokat hagytunk magunk után, mert az Amerikából kapott számos karácsonyi üdvözlés között ott volt annak a két unitárius egyetemi professzor házaspárnak a köszöntése is, akik az utolsó szombaton a város már említett Cyclorama c. múzeumával ismertettek meg.

Jún. 23-án még Atlantában reggeliztünk, és B. Greeley lelkész, a Philadelphia melletti Devon gyülekezetének pásztorja volt az útikalauzunk, amikor másfél óras repülőút után megérkeztünk Philadelphiába és onnan lakására, ahol igen érdekes amerikai ebédet kaptunk. Philadelphian két napot töltöttünk, és mind a négyen az amerikai unitárius E. K. Tanács tagjának, Arnold Bradburnnak és feleségének voltunk vendégei a város szép parkjában levő otthonukban.

E város Pennsylvania állam fővárosa. Ismeretes, hogy ennek az államnak a megalapítója az Angliából bevándorolt William Penn volt, akinek a neve a kvéker mozgalommal kapcsolatosan világszerte ma is ismert. A városháza tornyán áll a várost és az államot alapító W. Penn szobra. A belvárosban e szobor magasságát meghaladó épületet nem szabad építeni. Így e városrészben még ma is őrzik a XVIII. század végén és a XIX. század első évtizedeiben épült komor és méltóságteljes házak hangulatát.

A philadelphiai városközpontban a XVIII. század végén épült első unitárius templom mára eléggé beszorult az öt körülvevő újabb épületek közé. A templomot építő első gyülekezet mai hívei csak őseik emléke iránti tiszteletből maradtak tagjai ennek a gyülekezetnek, mert a jómódú többség ma már a városközponttól 20–40 km-re fekvő kert- és parkvárosi részben lakik, és az ottani újabb gyülekezetekben éli egyházi életét.

Megérkezésünk délutánján meglátogattuk és köszöntöttük a város egyik szegényebb negyedében levő unitárius gyülekezetet. Ennek tagjai a kisebb keresetű középosztálybeliekből és a tehetősebb munkások közül valók. Lelkészüket Walter Wieder is néger származású. E gyülekezet is a már korábban említett pot luck vacsorán látott vendégül. A vacsorát a gyülekezet asszonyai hozták és szolgálták föl a jelenlevő kb. 60–80 személynek. Emlékezetes marad számomra az az ötvenes néger férfi, aki felszólalásom után egy kis piros-fehér-zöld zászlóval ajándékozott meg, mondván, hogy egyszer ő is szeretne ellátogatni egy szocialista országba.

Este házigazdánk otthonában, mintegy 40 vendéget fogadott barátai köréből, akiknek zöme unitárius volt.

Itt elmondott és a házigazda üdvözlését megköszönő felszólalásainkban püspöktársammal együtt egyházunk történetéről, életéről, gondjairól beszéltünk. Igen sok kérdést kaptunk a műveltség és politikailag jól tájékozott hallgatóság egyes tagjaitól.

Érdeklődtek arról, hogy milyen az egyház élete a szocialista államban. Én itt is elmondottam, hogy Magyarországon az állam és az egyház egymás meggyőződését tiszteletben tartva, és ahhoz ragaszkodva igyekszik a közös társadalmi célok szolgálatában együttműködni. Érdekesnek tartotta az egyik felszólaló, hogy — az ősi erdélyi szokással ellentétben — mi a püspököt és a főgondnokot és munkatársaikat csak hat éves ciklusra választjuk. Ezt demokratikusnak és modernnek tartották. Meglepte őket, hogy egyházunk évente hat alkalommal megjelenő lapot ad ki, hogy a Magyar Rádió időről időre unitárius igehirdetést közvetít, és hogy minden vasárnap sugározza valamelyik hazai felekezet szolgálatát. A hallgatók tudtak arról, hogy Magyarországon jún. 8-án országos választások voltak, és a New York Times-ből ők is értesültek arról, hogy — ahogyan ők kifejezték magukat — független jelöltek is bejutottak a parlamentbe. Akkor még nem tudhattam, hogy az új országgyűlési pártonkívüli képviselők között egy unitárius orvosasszonyt, dr. Péterfi Rékát is képviselővé választották.

A philadelphiai unitárius gyülekezetek közösen tartják fenn az öregek otthonát. Ezt látogattuk meg másnap délelőtt, és ott is ebédeltünk. Ennek az otthonnak vannak fizető és — szociális helyzetük miatt — ingyenes, vagy csak részdíjat fizető lakói. A gondnoknő kérésére, az ebédlőben mi, négyen vendégek, külön-külön asztaloknál ebédeltünk, hogy minél több otthonlakóval beszélgethessünk. Annál az asztalnál, amelyenél alulírott ültem, három idősebb asszony foglalt helyet. Az egyik nyugdíjából és vagyonából teljes díjat fizet, külön szobája van, melyhez fürdőszoba és WC is tartozik. Ha a lakónak az egészségi állapota nem engedi meg azt, hogy valamelyik étkezésre lejöjjön a közös ebédlőbe, akkor — kérésére — szobájában szolgálják ki. A három asztaltárs közül az egyik néger volt, aki féldíjas lakó, mert nyugdíjából — pedagógus volt — csak ennyire telik, a többi a fenntartó testület fedezi. Itt, ezen a helyen, a fehér és a színes bőrű barátként ül együtt az önként választott asztaloknál.

Az életben és a város szegény negyedeiben még sok a régi, komfort nélküli lakás, ahol főként munkanélküli fehér és néger családok élnek kisméretű otthonokban. A munkanélküliség egyik nagy problémája az amerikai életnek.

Amikor az említett otthonba megérkeztünk, egy kedves arcú asszony közölte, hogy a gondnoknő kérésére jött el, hogy velünk találkozzék, és hogy — szükség esetén — tolmácsoljon is. Utóbbira természetesen nem volt szükség. Külön kérdezte, hogy a négy vendég közül kik a magyarországiak. Mária asszony elmondta, hogy családi neve Ginzery, és hogy 1956-ig a soproni unitárius szórványnak volt aktív tagja. Jól emlékezett Szolga Ferenc lelkészünkre, akit mint fiatal diákleány nagyon rokonszenvesnek talált. Emlékezett dr. Fekete Zoltán egyetemi professzorra, soproni szórványunk egykori gondnokára. Említette azt is, hogy édesanyja a hatvanas évek elején követte őt Amerikába. Végül megkérdezte, hogy vajon megkapta-e a budapesti Unitárius Egyházközség azt a régi szalngarnitúrát, amit édesanyja ajándékozott, amikor elhagyta Magyarországot. Emlékezett, hogy Filep Imre lelkészé idején küldték fel a bútorokat Budapestre. Jólesően hallgatta, és otthon tolmácsolta édesanyjának megnyugtatót, hogy ez a szép bútor ma is a budapesti Unitárius Egyházközség belső irodájának díszé. Ilyen kicsi a nagyvilág!

Ginzery Mária is azok közé tartozik, akik 1956-ban elhagyva hazánkat, még soha nem voltak itthon látogatóban. Oka ennek részben az, hogy magas korú édesanyjára kell gondot viselnie, és még támogatja gyermekét és unokáját. Az Amerikában történt letelepedés az ő számára tisztes megélhetést biztosított, de a magas lakásköltségek enyhítésére egyetemi hallgatóknak szobát adnak ki bérbe. Ha egyszer összegyűjt megfelelő összeget, majd ellátogat Budapestre és Sopronba is, ahová gyermekkorának szálai és emlékei és a családi sírok is várják — mondotta.

Jún. 25-én még Philadelphiában ebédeltünk, és este már az ismert bostoni szállodában hajtottuk álomra kissé fáradt fejünket. Este és másnap délben is a vendéglátó dr. Picket házaspárnál étkeztünk.

26-án, a hazaindulás napján, püspöktársammal tisztelegő és baráti látogatást tettünk az amerikai unitárius teológiai tudományosság nagy öregjénél, James Luther Adams-nál, aki a neves Harvard Egyetem Teológiai Fakultásának ma már tiszteletbeli professzora. 80. életévén túljutva, még mindig könyvei között él Cambridge-ben, a Harvard egyetem Bostonhoz közel fekvő székvárosában. Délben még egyszer megbeszélést tartottunk dr. David Parke-val az amerikai unitárius univerzalisták lapja, az UUWorld főszerkesztőjével, aki már megérkezésünk napján interjút készített velünk, mely később az említett lapban megjelent.

Bostonból repülőgépünk este 10 óra körül indult, és dr. Pickett és felesége, Helén, úgy szervezték meg a programot, hogy korán kivisznek a repülőtérre, és utolsó vacsoránkat együtt, ott fogjuk eltölteni.

Közben azonban tapasztalnunk kellett, hogy Amerikában is van ügyes szállodai tolvaj. Csomagjainkat már felrakták egy szállítókosztra a szálloda halljában, amikor a két feleség még az utolsó délelőtti eszközölt apróbb vásárlást próbálta elhelyezni azokban. Fele-

Dr. William Schulz és Natalie Gulbrandsen, az amerikai unitáriusok 1985-ben választott új elnöke és moderátor-főgondnoka

ségem eközben kezeit káráját letette a lábához, hogy segítsen nekem egy cipzár kinyitásában. E pillanat alatt tűnt el kezeit kárája és benne útlevele. A döbbenet pillanatai és órái következtek, míg aztán lassan minden helyreigazodott. A szálloda néger detektívei kihívták a közeli rendőrség egyik tisztjét, aki az általa hozott úrlapon jegyzőkönyvet vett fel a lopásról. Időközben Helén asszony a repülőtérre megbeszélte a SWISS AIR repülőársasággal a tennivalókat. Miután dr. Pickett és alulírott vállalták azt, hogy abban az esetben, ha a magyar hatóságok nem engednék meg Ferihegyen, hogy az útlevele nélkül érkező feleség belépjen Magyarországra, akkor megtérítik a repülőársaságot terhelő kötelező visszaszállítás költségeit, megengedték a repülőgépre való felszállást, és az éjjeli repülőút, Zürich tranzit várótermében töltött több órás várakozás után, magyar idő szerint 27-én este 10 óra körül szerencsésen hazaérkeztünk, és a Magyar Határőrség udvarias intézkedése következtében, nem volt semmi probléma atekintetben, hogy az útlevele nélküli személy ráléphet-e hazája földjére.

Ferencz József

A PRÉDIKÁCIÓ CÉLKITŰZÉSE

Részletek a Keresztény Magvető 1984. évi 4. számában megjelent hosszabb tanulmányból.

Íróasztalomnál ülök. Elöttem a Biblia, vázlatfüzet, bibliai szókönyv és írópapír. Gondolkodom. Jön vasárnap, prédikálnom kell. Vázlatfüzetem felkínálja a témát, a szókönyv a textust. Egyezik a kettő vajon? Nagyjából igen, s ez megnyugtató. Hátra van még egy lényeges feladat: a cél kitűzése. Tulajdonképpen mit akarsz a textusban adott tárggyal? — kérdezi bennem a professzionális lelkiismeret. — Kifejteni, tételre bontani, a főtételt terelőgátak közé kényszeríteni, s aztán így vinni a cél felé. De mi a cél? Itt egyelőre elakadok. Érzem, hogy ez a kérdés a prédikációírás idegpontja. Mi is hát a cél? Tarka madárraj röp-

pen elém — célfogalmak fellege. Félórák telnek el, amíg a rajból az enyémet megfogom. Végre megvan! Indulhat a homiletikai szerkesztés munkája, az anyag megformálásának izgalmas művelete.

Nem tudom, más hogy van vele, de nekem a cél kitűzése és megfogalmazása okozza a legtöbb gondot. Tárgy, téma, textus mind könnyen adódnak, de a konkrét, jól és könnyen meghatározható célokért nagyon is meg kell kínlódnom. Minden tárgy utal bizonyos cél felé, s ha ez a tárgyszabta cél pont az enyém, eltölt az öröm. Ámde hányszor van fordítva: a tárgymutatta cél nem az én céloom, vagy legalábbis nem a manak a célja. Ilyenkor vagy a tárgyat kényszerítem a célhoz, vagy a célt a tárgyhoz. Eredmény: egy meszterkelt, erőltetett, oxigénnel és retorikai masszázzsal

éltetett prédikáció. Tízéves lelkési szolgálat volt már mögöttem, amikor rájöttem a dolog nyitjára. Nem magamtól jöttem rá, egy építészbarátom tanított meg arra. Most is hallom a szavát: Első mindig a cél, az, hogy mit akarok építeni.

A homiletikai cél kivételes figyelmet érdemel és igényel. Nincs és nem volt szónoklattan, mely ne vetette volna fel a kérdést: mi a prédikálás célja? És ne kereste volna rá a kielégítő választ.

Az unitárius prédikáció-irodalom ugyanazon feltételek között fejlődött, mint más protestáns felekezeteké, csak természetesen, más tartalommal. Dávid Ferenc több beszédében vallja: „A prédikátor... értesse meg az evangéliumot, megvilágosítván azt tudománnyal a keresztyének előtt... Ne higgyen az emberi ítéleteknek, hanem csak a derék szentírásnak... Az emberi okoskodások helyébe helyeztesse a szívnek megtökéletesítését”. Ez utóbbi a dávidferenci homiletikai koncepció summája: a tökéletesítés. A prédikáció célja tehát a humánus kifejtése, a tökéletesség szolgálata.

Amint már említettük, a prédikáció célja szerves részét képezi a vallási és egyházi létünk egyetemes célrendszerének. A lelkész nem tűzhet ki az egyetemes célrendszeren túl eső célokat. Mi legyen ez az egyetemes cél? Nem lehet más, mint amit Jézus már kitűzött: a tökéletesség. Ennek az egyetemes célnak vannak alárendelve a részcélok. A célok hierarchiájában az egyházi beszéd az ilyen részcélokat hivatott kitűzni és munkálni.

A prédikáció célját legtágabban így határozhatjuk meg: hatáseltérés. Beszédeinkkel hatni akarunk. A hatásaktus alanya a lelkész, tárgya a gyülekezet.

Minden beszédnek külön mondanivalója van, külön célkitűzéssel jelentkezik. A prédikáció „egyéniségét” ezek a külön célok jelentik elsősorban. Ezeknek az „egyéni” céloknak — természetesen — a szükséglet megtapasztalásából kell kiindulniok.

Prédikációt írok. Első kérdésem: mire van szüksége a gyülekezetemnek? Az általános, egyetemes célrendszerben mi az, amit a mában és az „itt és most”-ban igényel. Homiletikai parancs: nem szabad még csak hozzákezdeni sem a prédikáció-írásához mindaddig, amíg nem tisztáztam a célkitűzést, amíg nem adtam világos és konkrét feleletet arra, hogy mi a célom, mit akarok. Az első szó, amit arra a papírra felírok, amelynek hófehér ágyában megszületik a prédikáció, nem a dátum, a cím, a textus, hanem a cél. A cél s a mögötte rejlő szükséglet határoz meg mindent: textust, címet, tárgyat, anyagot, illusztrációt, stílust. Mint ahogy a pedagógus vázlatán első helyen a cél (pedagógiai és tárgyi cél) fogalma áll, úgy a lelkész is első helyre beszéde célkitűzését próbálja felírni. Fiatal lelkészeiktől szolgálat után meg szoktam kérdezni: mi

volt a célod ezzel a beszéddel? A kérdés legtöbbször a meglepetés erejével hat. Az a beszéd jó, melynek elhangzása után mind a szónok, mind a hallgató egy mondatban meg tudja határozni, mi volt a célkitűzés. Ha analitikusan járunk el, előre megválaszthatjuk a textust ugyan, de addig semmit sem írunk le, amíg nem feleltünk a kérdésre: minő célra utal a textus? Célszerű-e nekem az itt és most? A cél sohasem valaminek a pusztá bemutatása, nem szemléltetés, nem magyarázat, ezek csak segítőeszközök. A cél cselekvést, megváltozást, értékmegvalósításra való vállalkozást, odaszentelődést kifejező imperatívusz. Nem tényítélet, hanem értékítélet. Helytelen célul tűzni ki ilyeneket: a vasárnap eredete, Isten értelmi tulajdonságai, a zsidók helyzete Babilonban stb., mert ezek nem értékítéletek, és nem foglalják magukba az értékítélet imperatívuszát.

Ne tűzzünk ki olyan célokat, melyek híveink teljesítőképeségeit felülmúlják, mint napi ötszöri imádkozás, abszolút tisztaság, tökéletesség, vagyonunk szétoztása stb. Ne tűzzünk ki túlságosan távoli célokat, mint pl. Istenországa; csak lépéseket tűzzünk ki megvalósításra, és csatoljuk hozzá a bizonyosság élményét, hogy helyes irányban járunk.

Legyen a cél világos, határozott, félremagyarázhatatlan, pontos, figyeljük alaposan magunkat — a lélek csendes hangján szól hozzánk Isten.

Legyen a cél minél teljesebb összhangban a textussal és a tárggyal. Ne jelöljön meg se több, se kevesebb, sem pedig más követelményt, mint amit a textus mond. Ha az imádkozás szükségességét tűzzük ki célul, nem vehetjük textusnak a Jak 5,13-t, mivel itt csak a szenvedőknek kínálja az imádkozást a Biblia, holott imádkozni a nem szenvedőknek is kell.

A kitűzött célt egy pillanatig se tévesszük szem elől. A bevezetéstől az ámenig a prédikálás minden percében gondoljunk a célra, és azt el ne veszítsük egy pillanatig se.

Legyen a cél gyakorlati, a prédikáció hallgatása után tudja a hívő, mi vár rá, mit kell tennie, vagy nem.

Legyen a cél parancs jelleggel megfogalmazva. Pl.: Ne engedd, hogy egy nap is elműljék anélkül, hogy valami jót ne tettél volna!

Legyen a cél mindenkire vonatkozó, nemre, foglalkozásra, korra való tekintet nélkül.

Legyen a cél hosszú időre szóló, ne csak egy-két napra vagy hétre.

Írásban fogalmazzuk meg célkitűzéseinket. A cél: Tegyük bizonyosságot minden nap türelmességünkről! Cím: Parancsolom, tőrj! Textus: 1Thess 5,14.

Befejezésül csak ennyit: Tekintsük nekünk szóló homiletikai parancsnak: tudatos, világos céltudat és célkitűzés!

Gellérd Imre

ÉLETEM, PÁLYÁM EMLÉKEIBŐL

Kisiskoláskorom

Az elemi iskola hat osztályát szülőfalumban, a Marosvásárhely közelében levő Szentháromság egytanerős unitárius iskolájában jártam. Tanítónőnk a falubeli unitárius pap felesége volt. Szívesen és szorgalmasan tanultam. A 4. osztály elvégzése után gyakran kaptam „tanítói” megbízást, s a kapott utasítások szerint olvastattam, számoltattam, rajzoltattam tanulótársaimat. Gyakran énekeltünk, és kórusban mondtuk a szorzótáblát.

Gyerekkori sikereim és kudarcaim ehhez a kisiskolához fűződnek. Az első, felejtethetlen sikert az esperesi vizitáció hozta. Ez az esperesi látogatás nagy esemény, amolyan kitüntetés volt a mi eldugott, sáros falunk számára.

Ezen a vizitáción történt

A kedves, mosolygós, szép hangú tanítónő, akit a férje után tiszteletes asszonynak szólítottunk, kihívott a térképhez.

— Péter, állj háttal a térképnek, és mutasd meg, hol van az a világ-rész, ország, város, hegy, folyó, amit kérdezek. Ezután következtek a kérdések. Hol van Ázsia, Afrika, Bulgária, Finnország, a Balkán hegység, a Rajna, és így tovább. Nagy izgalommal ugyan, de mindent megmutattam.

A vizitálókat meglepte ez a szereplés. Nagyon megdicsérték a tanítónőmet, a papot és édesapámat is. Egy-két mosoly, elismerő szó nekem is jutott. Ez a siker és dicséret egész családom tekintélyét megnö-

velte a rokonok között, de még az utcában, sőt az egész faluban is.

A nagy siker szép élménye mellett őrzök keservet, nagy bánatot okozó emléket is. Egy csínytevésért büntetésül bekerültem a tanítónő asztala alá. Borzasztó nagy megszenyítés volt ez! Akkor azt hittem, hogy nálam szerencsétlenebb gyerekek a világon nincs. Kétségbeesetten töprengtem a sorsomon. Mi lesz velem? Mi vár rám? Mit mond majd édesapám, édesanyám?

Kétféle lehetőségen töprengtem. Megölöm magam, vagy valami olyan nagy dolgot csinállok, hogy soha többé emberfia ne kerüljön az asztal alá. A „megölöm magam” végrehajtásához két lehetőséget ismertem akkor: felakasztom magam, vagy kútba szököm. Az akasztáshoz kö-

télre van szükség. Hol szerezzek? Az életosztón parancsára felbukkan- tak az akadályok. Két tehenünk volt otthon: a Csokros és a Ruzsi. Kötéllal vannak a jászolhoz kötve. Ez a kötél jó lesz. De, hogyha leoldom az egyik kötelet, akkor mi lesz azzal a tehénnel? És mi lesz, ha megtalálnak és levágnak a kötélről? Azzal már nem szabad többet élő állatot megkötni. Marad a kútba szökés. Ez könnyen megvalósítható. De mi lesz azután? Honnan kap a család ivóvizet? Hogy takarítják ki a kutat? Erről a tervről is le kellett mondani.

Töprengésem, gyötrődésem közben nézelődni kezdtem. Gyönyörködtem a tiszteletes asszony szép, formás lábaiban. Térde alatt megláttam a gumiból készült harisnyakötőt. Nem tudom, hogy történt, de egyszer csak villámgyorsan, jól kiszámított mozdulattal meghúztam, majd visszaengedtem mind a két gumipántot. El nem tudtam volna képzelni, hogy a kedves, szép hangú tiszteletes asszony akkorát tudjon sikoltani, mint amelyet akkor hallottunk tőle. Kiparancsolt az asztal alól. Alaposan kikaptam tőle is, a férjétől is. A verés után hazaszöktem. Amikor szüleim megtudták a történeteket, tőlük is megkaptam a magamét.

Másnap édesapám elkísért az iskolába. A papi lakás ajtaja előtt megálltunk. Nekem be kellett menni bocsánatot kérni. Legyen áldott a család emléke, mert mindenki segített a nagy esemény lebonyolításában, hiszen én makacsul hallgattam.

— Ugyi, Péter, azért jöttél, hogy bocsánatot kérj? Ugyi, Péter, azt akarod mondani, hogy ezután jó gyerek leszel! Belőlem mindössze egy „ühü”-féle választ sikerült kicsalniuk. Ezt is elfogadták, ennek is örültek. A tiszteletes asszony pedig még azt is megjegyezte, hogy tanult ő is az esetből, soha senkit nem küld többé az asztal alá.

Hosszú tanítói, tanári, igazgatói működésem során, amikor egy-egy diákcsínyt kellett megítélnem, mindig eszembe jutott ez a régi emlék, ez a gyereklázadás, -megalázás, és ez mindig nyugalomra, megértésre, megbocsátásra ösztönzött a büntetés kiszabásában.

Az első tanítói állás

Jó eredményű tanítói oklevelem megszerzése után mintegy fél évig nem jutottam álláshoz. Az akkor

szokásos „áldozatok meghozása” után, ideiglenes kinevezést kaptam megyém, Maros-Torda megye Unoka nevű községébe. A kis mezősegi falu lakosságának többsége református vallású volt. Talán tizenöt-husz román család is élt a településen. (Közülük az egyiknek hét tanköteles gyermeke volt.) A román gyerekek részére szervezték az új iskolát.

Este érkeztem a faluba. Felkerestem a román nemzetiségű községi bírót. Kedvesen és szeretettel fogadott. Neki is több tanköteles gyermeke volt. Rövid beszélgetés után kiderült, hogy tanulók vannak, de iskola nincs. Illetve van egy új iskola (erről beszéltek a tanfelügyelőségen), de azt a reformátusok építették. Így igaz volt az, hogy a faluban új iskolát építettek, de az más célra készült. A román gyermekek szülei közül egyesek azt hitték, hogy olyan állami tanítót kapnak, aki majd megszerzi részükre az új épületet.

Nem így történt. Olyan magyar nemzetiségű tanítót kaptak, aki a becsületes román kollégáival együtt elképzelhetetlennek tartotta volna az ilyen törvényteleniséget. Magam úgy éreztem, hogy egy ilyen akció megbocsáthatatlan bűn lenne. Inkább az állásnélküliség folytatása. Mit lehet tenni mégis a kinevezés megtartása érdekében? Én, a 18 éves pályakezdő fiatal tanító, ebben a feszült és kínos helyzetben kerestem a megoldási lehetőségeket. Hiszen az ideiglenes kinevezés átvételkor édesapám közölte velem, hogy már az első hónapi fizetésem jelentős részére szükség van a családban.

Sorra látogattam eljövendő tanítványaimat. Erre nem a családlátogatásra kiadott rendelet kötelezett, mert ilyen talán még nem is volt akkor, hanem az eljövendő tanítványok és azok szüleinek, életviszonyainak megismerése vagy valami különös életosztón sarkallt a látogatásra?

Az egyik család új házban lakott, de az egyik szobájukat nem tudták befejezni. Ajtó, ablak már volt, a padló hiányzott. Ebben a félkész szobában született meg a szerencsés ötlet. Megbeszéltem a szülővel, azt hiszem Dukának hívták, hogy ez a szoba jó lenne tanteremnek. Deszkát szerzünk, elkészítjük a padlót, falitáblát, padokat.

A szülők segítségével, a fűrő-faragó fiatal székely tanító két hét alatt kialakította a szükségstantermet a kis mezősegi falu román tanulói részére. Ezzel a kis kényszermegoldással

sokat nyertünk. Biztosítottuk a faluban élő román nemzetiségű tanulókat anyanyelvi tanulását, megőriztük a faluban élő magyar és román nemzetiség közötti jó kapcsolatokat, megszűnt a reformátusok szorongása az új iskola esetleges elvesztése miatt. Nem utolsósorban sikerült megszerezni magamnak munkahelyet, családomnak a szükséges anyagi támogatást. Ezt az akkori viszonyok között, pályakezdő fiatal tanító részéről aligha lehetett túlértékelni.

Az irodalmi élet vonzásában

Dr. Boros György kolozsvári unitárius püspök segítségével kerültem a Korond-fenyőkúti hegyi-tanyai magyar tannyelvű állami elemi iskolába, ahol lelkesedve tanítottam egyedül a rám bízott hat osztály 100–110 tanulóját.

Paradox módon a vallást is én tanítottam az unitárius, a katolikus, a református tanulóknak egyaránt. Pusztán szívességből.

Életem legszebb éveit töltöttem itt. Csodálatos környezetben éltem. A Hargita szépsége elbűvölt. Életre szóló élményt jelentett a hegyi élettel, a hegyi emberekkel, tájakkal, szokásokkal való megismerkedés. A havasi emberek, a favágó, szénégető, pásztorkodó székelyek évszázados hagyományokat ismertek, örökítették át utódaikra.

Az iskolai oktatás mellett, önként, felsőbb irányítás nélkül, színdarabokat tanítottam a fiataloknak, énekkart szerveztem, bálakat rendeztünk a tanteremben, amelyeken a székely virtus és fortély sok-sok fényes (és néhány sötét) oldalát ismertem meg, éltem át.

Gyakran tartottam előadást az egy-két tucatnyi hallgatónak.

Megtanultam közlekedni az erdőben, a ködben, a magas havasi hórengetegben.

Szabad időmben sokat olvastam. Egyre sűrűbben jelentek meg írásaim a Székelyudvarhelyen kiadott Székely Közéletben és különböző unitárius kiadványokban (Kévekötés, Unitárius Naptár, Unitárius Közlöny, Székelység, valamint a megye román nyelvű szaklapjában – a Scoala Practicăban).

Fenyőkúti működésem alatt jelent meg Gyónás címmel az első kis verseskötetem. A Székely Közélet nagynevű szerkesztője, Tompa László mutatott be az olvasóknak.

Dr. Kovács Péter

Magyarország Köztársaság

A magyar országgyűlés 1946. jan. 31-én elfogadta az ország államformájáról szóló törvényt, s ezzel az addigi királyságból *Magyarország köztársasággá* lett.

A köztársasági államforma mellett felszólaltak a pártok vezető képviselői, köztük a Polgári Demokrata

Párt nevében *Szent-Iványi Sándor*, aki „A Polgári Demokrata Párt nevében üdvözli a törvényjavaslatot, elfogadja általánosságban, és kívánja, hogy az új köztársasági államformában egy öntudatra ébredt és politikai érzékkel bíró ma-

gyar nép nézzen szembe egy szebb és boldogabb jövővel.”

Ismeretes, hogy *Szent-Iványi Sándor* 1946 szeptemberében Londonba, majd onnan az Egyesült Államokba utazott. Nem tért haza, de élete végéig unitárius lelkészi szolgálatot végzett. Lancaster városában halt el.

Egyistenhívő törekvések az orosz szellemi életben

(75 éve halt meg L. Tolsztoj, és 100 éve jelent meg a Gyónás című vallomása Genfben)

„Nem vagyok szent, sohasem vallottam magam annak... Ha olyan embernek tartanak, aki nem tévedhet, akkor minden egyes cselekedetem hazugságnak avagy színlelésnek kell, hogy lássék. De ha gyenge embernek tartanak, akkor annak látszom, ami valójában vagyok: száncsalomra méltó, de becsületes lénynek, aki mindig s teljes szívéből azt kívánta, hogy Istennek hűséges szolgálója legyen.”

L. Tolsztoj

Csakis mi vagyunk birtokában az egyetlen lehetséges igazságnak? — teszi fel az örök kérdést mindannyiunknak a 19. század nagy szellemóriása, Tolsztoj. A nagy humanisták, Erasmus, Goethe, majd később Thomas Mann méltó kelet-európai társa. Ám nemcsak nagy gondolkodó, hanem csodálatos író is volt. A regényirodalomban olyan örök érvényűt alkotott, mint Shakespeare a drámában. Hosszas vívódás és keresés után hamarosan rátalált Istenre, s az ő igazságára a Bibliában. Egyre jobban elmélyül a Szentírásban. Jézus tanítása alapján megalkotta azt az egyéni, sajátos tolsztoji bölcséletet, ami az unitárius hitfelfogáshoz közel áll. Legtalálhatóbban szeretet-vallásnak nevezhetnénk ezt az életfilozófiát.

Számára Jézus egyike volt az emberiség legnagyobb tanítóinak, a többi nagyok sorában (Zoroaszter, Konfucius, Mózes, Buddha, a zsidó próféták és Mohamed között).

Őszintén hisz Isten teremtő és gondviselő munkájában és Jézus megváltó tanításában. Műveiben nemcsak interpretálja vagy illusztrálja a gyakran előforduló bibliai idézeteket, hanem szimbolikus tömörséggel fogalmazza újra.

Az Akadémiai Kiadó 1985-ben jelentette meg Hajnád Zoltán elemző munkáját Lev Tolsztojról (Tragikum, halál, katarzis). Ebben a szerző bővebben foglalkozik a nagy orosz író bibliai kapcsolataival. Már Stefan Zweig is észrevette, hogy Tolsztojnál sajátos erkölcsi tanulást hordoznak a biblikus ihletésű szövegrészek.

Perczelné Kozma Flóra unitárius író is írt Tolsztojról „Tolsztoj és a szabadelvű egyházak” címmel, a Keresztény Magvető 1905. évi számában. Az emberi lélek nagy bűvárának, a humanitás mindent vállaló mesterének hitvallásából élelétással emeli ki a modern kereszténység, s elsősorban az unitárius gondolkodással rokon vonásokat. Tolsztoj is a tiszta keresztény eszmékre hivatkozik, s nem az évszázados dogmákra teszi a hangsúlyt. A keresztény vallás lényegét a szeretet

gyakorlásában, illetve követésében keresi. Amerikában is elsöprő sikere volt Tolsztoj írásainak. A szabadgondolkodó író műveiből dr. Charles Joy szerkesztésében az amerikai unitáriusok könyvkiadója, a Beacon Press antológiát adott ki.

L. Tolsztoj hozzánk hasonlóan a kereszténységet aláveti a józan ész vizsgálatának. Ennek a szellemi törekvésnek van történelmi előzménye az orosz vallási életben.

A 15–16. század fordulóján az ún. novgorodi—moszkvai eretnekség szembefordult a hivatalos ortodox egyházzal, és támadta az egyházi ideológia alapjait. Tolsztoj is szembe került az ortodoxia dogmaival, és megvetette az egyház elvilágiasodott szemléletét, életvitelét. „Az az egyház, mely azokból áll, akik nem ígéretet és felkenéseket által, hanem az igazság és szeretet műveit által vannak egyesítve. Ez az igazi egyház mindig élt, és örökké is fog élni” — írja a Gyónásban.

A novgorodi—moszkvai mozgalom reformációs jellegű volt. Tagadták az ortodoxia alapvető dogmáit. Ez a mozgalom hamarosan elterjedt a nagyfejedelmi udvarban, Moszkvában is. A moszkvai kör szellemi, eszmei vezérei udvari titkárok voltak. Ők már mérsékeltebb irányzatot képviseltek. Ezt az irányzatot a hercegi körök is támogatták.

A moszkvai irányzat bírálta a szerzetességet, követelte a kolostori földek kisajátítását, síkraszállt a tudományos ismeretek és a felvilágosult eszmék terjesztéséért. A korabeli ortodoxok, a katolikus és protestáns európai hittársaikhoz hasonlóan jártak el, amikor az 1490-es ortodox egyházi zsinaton a novgorodi eretnekeket kiátkozták. A moszkvai szabadgondolkodókat pedig máglyahalálra ítélték, de észrevehető hatást gyakoroltak az orosz társadalmi gondolkodás fejlődésére.

Elősegítették a humanista eszmék térhódítását. Hasonló utat járt be a kései utód, Tolsztoj is. Miután rátalált az evangéliumra, továbbment a szabadgondolkodás útján. Ő is arra a végkövetkeztetésre jutott, hogy az ortodox egyház nem áll evangéliumi alapon. Szerinte az evangéliumban egyedül az erkölcsi tanítások számítanak. Tolsztojt is kiátkozták, s a Gyónás című értekezését is csak Genfben adhatta ki. A szabadgondolkodó és vallásreformátor már ott lappang fiatalkori írásaiban is. Foglalkoztatták a nazarénus eszmék. Figyelemmel kísérte a magyarországi nazarénusok mozgalmát. (Különösen az ún. egyistenhívő águk érdekelte a nagy gondolkodót.) Schmitt Jenő Henrik magyarországi sajtóperével például egy 1897. jún. 17-i levelében foglalkozik. Minden érdekelte és foglalkoztatta, ami az evangéliumi igazságot sugározta. „Az igazságnak csak egy örök, az evangéliumokban világosan kifejezett tanítása van... És amikor az ember megértette ezt a ta-

nítást, akkor ő Istennel szabadon közvetlen kapcsolatba lép, és kérdeznie senkitől semmit sem kell neki.” (Tolsztoj)

Tisztán látta, hogy Krisztus nem megváltó volt, aki elvette a világ bűneit, és nem isten, hanem mártír, akit az igazságért, haladó nézeteiért megöltek. Ezért tetszett Tolsztojnak Munkácsy Mihály Krisztus-ábrázolása is. Saját felfogásához érezte közelebbnek, az ő értelmezését érezte ki a festményből.

Tolsztoj a jézusi egyszerűséget és az isteni megbocsátást hirdette. Tudta, hogy Isten országáért mindenkinek a maga területén, a képességei szerint kell munkálkodnia. Ehhez természetesen munkatársakra, tanítványokra van szükség. Ezért is tért vissza a néphez. Meggyőződése volt, hogy csak akkor találjuk meg az igazi egyszerűséget, ha úgy élünk, ahogy az orosz parasztok. Osszuk fel a vagyonunkat a szegények között, legyünk szelídek és megbocsátók. A nagy humanista azt akarta, hogy a jézusi eszmék tiszta hirdetői legyünk Isten országa érdekében. Örök időkre hirdeti, hogy az emberi lelket kell fogékonyra tenni a jóra és az állhatatosságra. Végül bekövetkezik a tragikus futás, és Asztá-povo állomásán befejezi életét.

Az evangéliumi ihletésű tökéletességre való törekvés juttatta arra a meggyőződésre, hogy az ember békeszöveget ígért, és békét ajándékoz nekünk. Itt a földön megvan mindannyiunknak a békére való lehetőségünk.

Erre figyelmeztet minket Tolsztoj élete és munkássága.

Felhős Szaboles

A MAGYAR ENSZ TÁRSASÁG

Jan. 28-án ülést tartott a Magyar ENSZ Társaság intézőbizottsága. A tanácskozást Simai Mihály akadémikus, a Társaság elnöke nyitotta meg. Ezt követően ismertette azt a felhívást, amelyet a közelmúltban Genfben az ENSZ szervezésében a békeév nyitó eseményeként megtartott „Együtt a békéért” elnevezésű konferencia bocsátott ki. Az intézőbizottság egyetértését fejezte ki a felhívással, amely lehetségesnek mondja a nemzetközi helyzet javítását és a biztonság megszilárdítását.

Dr. Gömbös Ervin főtitkár beszámolt a Magyar ENSZ Társaság 1985-ben végzett munkájáról és ismertette az 1986. évi munkatervet.

Ezt követően dr. Somogyi Ferenc külügyminisztériumi főosztályvezető tájékoztatót tartott az ENSZ-közgyűlés 40., jubileumi üléséről.

A chicagói Meadville/Lombard Unitárius Teológiai Intézet

A Meadville iskola a chicagói egyetem önálló, teljes jogú tagja. Ez az egyetem nemcsak az USA, hanem a világ egyik vezető felsőoktatási intézete. Eredményességére jellemző, hogy 53 Nobel-díjas dolgozott a falai között, és jelenleg mintegy 70 tudományos társaság végez itt munkát.

Az egyetemet John D. Rockefeller, a híres olaj-multimilliomos család egyik tagja alapította 1892-ben, s az intézet azóta is magánkézben van.

A világ minden tájáról érkező hallgatók száma ma már megközelíti a 10 000-t. A diákok túlnyomó többsége a chicagói belvárostól, a „loop”-tól néhány km-re fekvő egyetemi városban él, mely szinte állam az államban. A Hyde parknak nevezett területen közel 130 épület tartozik az egyetemhez.

A tudományos élet csaknem minden területével lehet itt foglalkozni, a legmagasabb szinten. A tandíjak rendkívül magasak, de az itt szerzett képesítés a munkaerőpiac legjobban fizetett állásaihoz segíti hozzá azokat, akik nem sajnálták maguktól az anyagi és szellemi befektetést. Hamár a gazdasági kérdéseknél tartunk, érdemes itt megjegyezni, hogy az egyetem évi költségvetése megközelíti a 600 millió dollárt.

A művelhető tudományos szakterületek között igen jelentős helyet foglal el a teológia tudománya. Ennek legfelsőbb szintű oktatása a nem felekezeti jellegű Hittudományi Akadémián történik, ahol ún. nagydoktori fokozat szerezhető.

Ugyancsak a chicagói egyetem teljes jogú tagja az a 12 felekezeti jellegű teológiai intézet, melyeken különböző fokú teológiai és lelkészi képesítéseket lehet szerezni.

Ennek a 12 intézetnek egyike az unitárius Meadville/Lombard Teológiai Intézet is. Vessünk egy rövid pillantást az iskola történetére!

A teológiát 1844-ben alapították a Pennsylvania állambeli Meadville városában. Az alapítás Harm Jan Huidekoper és J. C. Church nevéhez fűződik. A következő években az intézet mind több unitárius lelkészt bocsá-

tott útnak, figyelembe véve az egyház-
községek egyre növekvő igényeit.

Időközben, 1892-ben megalakult a chicagói egyetem, és hamar kiderült, hogy különösen a humán jellegű tudományok egyik legjelentősebb központjává kezd válni. Néhány éven belül jónéhány teológia csatlakozott az egyetemhez, köztük az univerzalista jellegű Lombard Intézet is, mely eredetileg az Illinois állambeli Galesburg városában működött. 1926-ban az unitárius Meadville Teológia is Chicagóba költözött, jelenlegi helyére, az 57. utca és a Woodlawn Avenue sarkára. A két szabadelvű teológiai intézet hamar szövetséget alkotott, majd 1964-ben formálisan nevében is egyesült.

Az intézet jelenleg több épület tulajdonosa, melyek között lakóházak is találhatóak. A központi épületben vannak a professzorok szobái, a dékáni és egyéb hivatalok, tantermek, társalkodó helyiségek. Itt található a teológia közel 100 000 kötetet nyilvántartó könyvtára is.

Az intézet hallgatói — így mi is — esetenként más teológiákon is látogatgatják az előadásokat.

Az unitárius teológián igen élénk közösségi élet folyik, melynek eredményeképpen szinte napról napra új programok teszik lehetővé, hogy a diákok a tanulmányok mellett egymást — jövődőkollégáikat — is megismerjék.

Sok esemény az intézettel alig pár méterre levő „Első unitárius templom”-ban zajlik, ahol közösségi alkalmak, áhítatok követik egymást a vasárnapi istentiszteletig.

A teológia egész légköre rendkívül dinamikus és szabad, széles teret enged mindazoknak, akik falai között tanulnak.

Igen nagy öröm számunkra, hogy e szabad szellemű légkörben, elsajátítva a leghaladóbb teológiai irányzatok gondolatait, a mi magyar unitárius örökségünk keresztény szellemét képviselhetjük e nagy országban.

Orbók Attila

Bérházat kellett emelni ahhoz, hogy templomot építhessünk. De miért nem lehetett ezt földszinti, utcára néző elhelyezésben megtervezni? Sok vita hangzott már el évtizedek óta emiatt.

Most azonban szóljon e kérdéshez hozzá a legkompetensebb, a legszámottevőbb fél, maga a tervező művész személyesen, közel 100 év távlatából!

A Budapesti Műszaki Egyetem Könyvtárában őriznek egy kéziratot: 405 864 raktári szám alatt: „Pecz Samu műépítész, műegyetemi tanár életrajzi adatai és munkálkodása saját leírása szerint.” A kéziratot Pecz Samu sajátkezű aláírásával fémjelezte és az írás dátuma: „Budapest 1920. szeptember hó.”

Ezek szerint a templomtervező Pecz Samu művének elkészülte után 30 évre így nyilatkozik a Koháry utcai unitárius templom építéstörténetéről:

„... Ugyanezen időben készítettem a dévaványai ev. ref. templom pályatervét, mellyel első díjat nyertem, valamint a budapesti unitárius egyházközség részére készített templom és bérházi tervét, továbbá a debreceni ev. ref. egyházközség Kossuth Lajos utcai templom tervét is.

A dévaványai ev. ref. templom tervem nem jutott kivitelre, mert egy más építész terve szerint építették fel.

A budapesti unitárius egyház temploma és bérháza felépült, azonban sajnos nem az eredeti tervem szerint, eredetileg ugyanis a templomot az Alkotmány utcai oldalra terveztem, amely sokkal szebb megoldás volt, de pénzügyi szempontból nem volt keresztül vihető.

A templom most a Koháry utcai részben van és pedig a második emeleten, amely emeleti elrendezés azért volt szükséges, mert az aránylag kis templomot nem lehetett egy háromemeletes háznak megfelelő magassággal készíteni, sem pedig nem volt lehetséges az esetleg földszinten elhelyezett templom fölé bérhelyiségeket helyezni.

A budapesti unitárius templom egy egyhajós templom poligonális befejezéssel; a templomhajót nyers téglabordákkal ellátott gótkeresztboltozatok tűzbiztosan fedik be.

Az épületet korai gót stílusban terveztem, kívül teljesen nyerstéglával és kőanyaggal burkolva; az építőköltség körülbelül 600 000, — korona volt. (Ld.: Építőipar 1898. évf. 9. számában.) ...”

Ezek szerint a tervező művész véleménye 1. A templom alaprajzi méretéhez viszonyítva nem lett volna arányos a három emeletnyi magasság.

2. A korabeli építésztechnika szerint pedig nem volt lehetséges a földszinten lévő templom boltívei fölé még több emelet magasságot felépíteni.

Kaplayné dr. Schey Ilona

A templomépítés kezdetei

A Koháry utcai templom építéstörténete

A Koháry utcai templom — ami néhány év múlva 100 éves lesz — először adott otthont a budapesti unitárius híveknek. A templomot, amint tudjuk Pecz Samu, korának elsőrendű építőművésze tervezte abban a stílusban, mely az akkori idők művészi kifejezési formája volt.

Minden korszak lelki tükré, saját korának művészete. Templomunk építési korszakában a művészi kifejezési forma az volt, hogy elmúlt korszakok stílusát tartották esz-

ményképnek. Ezért tervezte Pecz Samu az első budapesti unitárius templomot az úgynevezett neogótikus stílusban, mely ezek szerint a középkor művészi stílusát álmódta vissza. Miután 1890-ben — és nem a középkorban épült — hűségesen és őszintén adja vissza a XIX. század vég művészi arculatát.

Minden történeti szépsége mellett, van az utódoknak egy fájdalmas panaszja. Nehezen törődtek bele abba a ténybe, hogy templomunk miért került a II. emelet magasságába? Még akkor is ha tudjuk, hogy ennek oka pénzügyi kényszer volt.

SÜTŐ ANDRÁS:

Miről szól Sütő András új darabja? Arvai Réka és Zetelaki Gábor tragikus kimenetelű szerelméről? Vencel és Dániel bácsi, a két öreg székely reményeinek apadásáról? A Nagy Romlásról, mely mindenkit eltemet, aki kiáltó szóval megindítja a lavinát? Úgy gondolom, silány kísérletnek bizonyulna minden próbálkozás a cselekmény elmondására.

Sütő műve nem könnyen sorolható be a drámatörténet decimális rendszerébe sem. A történet, amely megélevenedik előttünk, egy ponton elhagyja a valóság gyalogszerrel járható ösvényeit, s a képzelet szárnyán emelkedik a népballadák és a népmesék magasába. Nem előzmény nélküli ez a fordulat a magyar drámaírásban. Elég, ha Tamási Áron *Énekes madár* című darabjára gondolunk. Csak röstellhetjük, hogy Bartók és Kodály hazájában sokan szívesebben, a befogadás nagyobb készségével nézik a drámai avantgarde legképtelenebb útkereséseit is, mondván, hogy azok jobban kifejezik a modern kor feszültségeit, abszurd helyzetét, mint a folklór hagyományain építkező művek. Pedig akad külföldi példa is — elég, ha itt Loreát említjük —, mely azt bizonyítja, hogy a drámaírásban népi alapokra nem csupán néprajzi múzeumot lehet építeni, alkalmas kiindulás ez a lét legkeservebb, legmegrázóbb kérdéseinek fölvetésére is.

Sütő András ezúttal fekete tintával írt költői tudósítása a szülőföldjén tapasztalt lélekesonkulásról szól keményen, minden érzélgősség nélkül. Pedig magukra maradt öregember hőseinek okuk volna a kesergésre, hiszen életüknek nem látják a folytatását, családjuknak nyoma szakad, miként az előadást kezdő dal jégmadarának. S akinek vannak unokái, azok is „ki tudja, hová hullatott székely mákszemek a szét-szórtságban”.

Sik Ferencet két veszély fenyegette, amikor az *Advent a Hargitán* rendezésébe fogott. A szépelgő folklór kísértése, valamint a publicisztikai indulatú allegorizálás. Illyés Gyula tiszta, racionális szenvedélyű drámáin iskolázott ízlése megóvta

mindkettőtől. Két ponton volt némileg hűtlen az írott szöveghez. A kezdő jelenet betlehemes csoportképe más, a drámaénál derűsebb hangot pendít meg, ellentmondásba kerül az öregek végletes egyedüllétével. A zárójelenetben is eltér Sütő instrukciójától, de ezzel a „hűtlenséggel” nézőként csak egyetérteni tudok. Az előadásban a nagy omlás nem söpri el Bódi Vencel boronaházat s ezzel a megoldással a rendező inkább Kisrékának ad igazat, aki szerint: „Ahol várakozás van, oda jelt küld az Isten. Vigasztalót.” Nincs ok a megbékélésre, a kiengeztelődésre, de azzal a gesztussal, hogy a házat, amelyben karácsonyról karácsonyra világoltak a várakozás lámpásai, nem pusztítja el, a rendező a záró instrukcióval szemben mintegy Petőfihez fellebbez, aki ezt írta: „a magyar nem olyasmí, Mint a gyertya, mit el lehet oltani;”.

A diszlettervező Bakó József a szakadék szélén álló boronaházat tette a játéktér közepére. Két oldalról a meredek hegyek, a lejtős jársok jelzik, hogy zord vidékre köszöntöttek a zord idők, ahol az év nagyobbik felében hó borítja a földet. A színvilág illeszkedik a dráma hangulatához. A fehér, a barna és a fekete uralja a látványt.

A leghálásabb színészi feladat Kubik Annáé, aki maradéktalanul él is a lehetőséggel, hogy tulajdonképpen négy asszonyt jeleníthet meg. Alakításának különös fényt ad, hogy a természeti környezetben felcseperedett nő természetes kacérsága szóval meg Rékájában.

Funtek Frigyes Zetelaki Gábora is egyszerűségével hat. Götz Anna rövid szerepében a szülőföldjét és szülőjét elhagyó fiatal nő dacos elszántságát villantja föl.

A két öreg közül Sinkovits Imre Bódi Vencelje biblikus méretűvé növelt fájdalmával régi, nagy Mózes-alkítását is emlékezetünkbe idézi. Agárdi Gábor szikár, reménytelen Zetelaki Dániel végül meg is indokolja korábbi összezsattanásait Vencellel: „Kimerítettük már Isten csodáit, és többé nem számíthatunk senkire, semmire, csak önmagunkra”.

Köröspataki Kiss Sándor

A gyermek-istentiszteleteket

Orbókné Szent-Iványi Ilona lelkesítő külföldi tanulmányútja idején is rendszerben megtartjuk az alábbi vasárnapokon: ápr. 13. és 27., máj. 11. és 25., jún. 8-án lesz az évzáró. A szolgálatot világi híveink önkéntes segítségével látjuk el. A 6–14 éves gyermekek bármikor csatlakozhatnak a gyermek-istentiszteletek látogatásához, melyeket a Nagy Ignác u. istentisztelettel egyidőben, de. 11 órai kezdettel tartunk az I. emeleti tanácsteremben.

Véndiáktalálkozó

A volt kolozsvári és székelykeresztúri unitárius főgimnáziumok Magyarországon élő öregdiákjai szokásos évi találkozójukat 1986. május 11-én vasárnap de. 11 órától tartják a Nagy Ignác u. 4. sz. alatti unitárius templomban, illetve gyülekezeti teremben. A templomi szolgálatot Beneze Márton, dr. Ferencz József és Szász János végzik. Az istentisztelet és úrvaesoraosztást közebed követi. Az azon részt venni kívánók igényüket írásban, vagy telefonon (113-094) előzetesen jelentsék be.

A Magyar Nemzet című napilapunk „A nap” rovatában Diurnus néven az egyik munkatárs napról-napra érdekes és mindnyájunk figyelmére méltó rövid eszmefuttatásokat közöl.

A február eleji egyik számban írásának címe: „A Farkas utcai templomról”. Ebből az írásból idézzük az alábbiakat.

„Azt olvastam egyik napilapunk csevegő erdélyi útirajzában, hogy a kolozsvári Farkas utcai templomban hirdették ki a világon először a vallásszabadságot. Kevés szebb s fontosabb templom van számomra a világon, de a tolerancia történetének e nevezetes eseménye, legnagyobb sajnálatomra, mégsem ott történt. Hanem egy kicsit (30 kilométerrel) odébb: „helyben” Tordán. Persze, a szerző talán túl fiatal, semhogy tisztán emlékezhetne a dologra, hiszen jó négy évszázada már annak...”

„Hogy miért érdemes, szükséges a kiigazítás? Mert szellemi létkérdésünk, hogy kicsiny és nagy ügyekben mi aztán nagyon is kényesek legyünk az igazságra. Mültbéliekre, jelenkoriakra egyképpen. Kicsire is adjunk!”

Dávid Ferenc mai unitárius hívei köszönik Diurnus fenti helyreigazítását.

BÁSTI LAJOS

75 éve született ez az egykoron szépen, magyarul beszélő színész, akinek művészetére sokan emlékeznek. Voltak, akik Madách Ádámját tartották legjobb szerepének, melyről az unitárius író és kritikus, a szintén már elhalt Mátrai Betegh Béla írta a következőket: Básti Lajos rajongásnál többel: valódi tulajdonságokkal itatja át Ádám alakját. Emberivé és egyben a küzdelem jelképévé azzal teszi a figurát, hogy szenvedélyes lobogással érdeklődik minden iránt, sőt olykor ezt az érdeklődést kétséggel is színezi.

Páskándi Géza Vendégség címmel írt egy Dávid Ferenc drámát, melynek főszerepét szintén Básti Lajos alakította 1972-ben nagy sikerrel.

Az előadások sikere után a budapesti gyülekezet meghívta egyik szombat esti összejövetelére Básti Lajost, aki közvellenül mesélt arról, hogyan ismerkedett Dávid Ferenc alakjával, tette magáévá élete tragédiáját, akinek — egykori barátja árulása következtében — egy koncepciós perben kell küzdenie a véle szemben állókkal. Kedvesen és emberi közvellenességgel feleltetett a feltett kérdésekre. Megértette azt is, hogy mi, unitáriusok, nem értettünk egyet a Páskándi által elképzelt cselédeány szerepének a darabba való beállításával.

Szeretettel őrizzük a Dávid Ferencet is megelevenítő nagy színész emlékezetét.

Az Unitárius Élet fenntartási terheinek enyhítésére adományokat köszönettel fogadunk.

Az Elet és irodalom-ban nemrég megjelent, „Kettős portré a 60-as évekből” című írásomban nagy szeretettel emlegettem egy bizonyos „F. I. püspököt”. A monogram Filep Imre, egykori unitárius püspököt rejti. Visszaemlékezésemben egyetemi éveimet elevenítettem föl, amely életem legnehezebb időszaka volt. Az öt diákévet egy fiúpajtásommal, csoporttársammal együtt vészeltem át, akit „Vadgesztenyének” becéztem. Ő volt a legjobb barátom, úgy kapaszkodtunk egymásba, mint a rettegő gyerekek. A minket körülvevő világot kiismerhetetlennek, ellenségesnek éreztük, és se családtagjaink, se tanáraink közt nem akadt senki, aki kétségbeesett, zavaros, kapkodó gondolatainkat segített volna a helyes mederbe terelni. Bármerre fordultunk, csak ingerültséggel, gúnnyal és elutasítással találkoztunk.

Az egyetlen ember, aki ebben az időben mellénk állt, szeretettel, jószággal és bölcsességgel, Filep Imre volt.

Pedig — felnőtt fejjel már jól látom — nem volt könnyű dolga velünk. Mire őhöz eljutottunk (barátom, „Vadgesztenye” unitárius volt), a belső zaklatottságtól már csaknem elvesztettük az ép eszünket, civilizáltságunkkal és illemtudásunkkal együtt. Amikor megérez-tük, hogy itt végre nem pofon, hanem simogatás vár ránk, egyre mohóbbak, követelőzőbbek lettünk — nem tudtunk betelni Filep Imre jószággal. (A finom Filepnétől is sü-

teményt kaptunk szemrehányó pillantások helyett, ha rátörtünk a családra, hogy Imre bácsival hitvitákba (!) bocsátkozzunk.)

Filep Imre hagyta magát belerángatni a vitákba, vagyis látszólag elfogadta az általunk felállított játékszabályokat, s követett minket azon a szellemi ingoványon, amerre kérdéseinkkel csalogattuk. Miközben a válaszai — ezt jó tíz évvel később vettem csak észre — kis világító-pontokként egymás mellé sorakozva, nyílegyenesen mutatták az ingoványból kivezető utat. Amíg hozzá jártunk, csak azt éreztük, hogy találtunk a világban egy kellemes zugot, élveztük a beszélgetést, a „vitát” és saját fontosságunkat, amelylyel az ő figyelme ruházott fel bennünket. Ma már azonban tudom, hogy amit tőle kaptunk, nem pillanatnyi enyhülés, megpihenés volt a nagy Talánnyal való viaskodásunk közben, hanem a Talány megoldása: nem egyes kérdéseinkre, hanem A kérdés-re kaptunk választ.

Arról volt szó, hogy mi eltévedtünk, és viharverten, megtépzottan hozzá fordultunk útmutatásért — ő pedig olyan egyszerűen és magától értetődően, hogy saját bonyolult teóriánkba belegabalyodva nem is értettük meg azonnal, megmutatta a Jézushoz vezető utat.

Szeretném utólag a bocsánatát kérni a háborgatásért, és megköszönni feltétel nélküli szeretetét.

Kamocsay Ildikó

FAITH AND FREEDOM

A nagy-britanniai unitáriusok 1947-ben Hit és szabadság címen évente három alkalommal megjelenő szemlét indítottak azzal a célkitűzéssel, hogy pótolják az évtizedeken át jeles szerkesztők irányításával megjelent egykori szemlét, ami a Hibbert család alapítványától nyerte a nevét, és világszerte ismert volt, mint az unitárius és szabadelvű kereszténység angol nyelvű teológiai szaklapja.

Az új folyóirat kiadására az oxfordi Manchester College öregdiákjainak az egyesülete vállalkozott, és az anyagiakhoz számos angol unitárius alapítvány is hozzájárult. A szemle szerkesztésére az egyik, akkor már idős oxfordi diákot, a jeles unitárius lelkészt, Eric Shirvell Pricet nyerték meg, aki a szerkesztés munkáját 112 számon át végez-te nagy körültekintéssel, s megnyerte a szerkesztő bizottság tagjait az amerikai unitáriusok kitűnő teológusát, a Harvard Egyetem teológiai fakultásának professzorát, James Luther Adams-ot, akinek neve és munkássága világszerte ismert.

Az oxfordi öregdiák 1985 júniusában megtartott szokásos évi ülésén Price szerkesztő bejelentette végleges visszavonulását. Utódjául az angol lelkészi középvezetés ismert

tagját, a jelenleg Sheffield városában szolgáló és hazánkban is járt Peter B. Godfrey lelkészt választották meg. Az utóbbi szerkesztésében jelent meg a szemle 113. száma, melynek bevezetőjében méltatták az előző szerkesztő érdemeit, az 1947—1985 közötti évtizedekre terjedő fáradhatatlan, gondos munkásságát. Az új szám tartalmából két tanulmányt említünk meg, nem annyira az írójukért, mint inkább a dolgozatok tárgyáért. Az egyik az angliai unitarizmus századfordulóban működött nagy öregjének, a szép imákat is író J. Martineau-nak munkásságát méltatja. A másikban egy egyetemi előadó professzorasszony ír az angliai unitáriusoknak az 1780—1860 közötti, majdnem évszázadnyi idő során a női egyenjogúsításért folytatott küzdelmeiről.

Kedves jó barátunknak, egyházunk tisztelőjének, a szerkesztőségi munkától elbúcsúzott E. S. Price-nak további jó egészséget kívánunk, remélve, hogy az oxfordi College kétszázéves fennállására emlékező júniusi ünnepeken még személyesen is köszönhetjük. P. B. Godfrey lelkésznek meg sikert kívánunk új, és nem könnyű feladatának sikeres végzéséhez.

F. J.

Török Tamás író, a Rádió főmunkatársa, fenti címen megjelent történelmi regényéről lapunk egyik korábbi számában röviden már megemlékeztünk. Örömmel vettük át a Magyar Nemzetben Ferenczi László irodalomtörténész szép megemlékezését a XVII. század unitárius vértanújáról.

A világ teremtésének 5592-dik évében, Mohamed próféta 1047-dik évében, Jézus Krisztus 1636-dik évében, december 24-dikén. Az ég hallgat napok óta, hiába fordítanám felé távcsöveimet.

Péchi Simon, az erdélyi szombatosok vezére, Bethlen Gábor hajdani kancellárja (és börtönének foglya) veti papírra az idézett sorokat (latinul) I. Rákóczi György fejedelemsége idején. Sorsdöntő pillanatban kezdődnek ezek a helyenként rendkívül részletes, máskor meg elnagyolt, töredékes naplójegyzetek. Péchinek döntenie kell: enged-e a fejedelmi parancsnak, azaz metagadja-e életművét, a szombatosságot, és a bevett vallások egyikét választja, vagy ellenáll.

A vértanú című regényében Török Tamás Péchi személyiségét, múltját, lehetséges jövőjét, vallási és főként politikai koncepcióját öt-féle nézőpontból érzékelteti. Pécht nem csupán naplójegyzeteiből, azaz önértékeléséből és önismeretéből mutatja be. Megjelenik alakja a nagy ellenlábás, Kassai István, az akkori unitárius kancellár feljegyzéseiben, egy titokban ténykedő jezsuita kései visszaemlékezéseiben, egy névtelen krónikában és egy török aga jelentésében is. Péchi terveit, lehetőségeit és főként török kapcsolatainak súlyát tehát ötféle szemszögből ábrázolja a szerző. Valaha a török árulta el Bethlen Gábornak Péchi titkos tárgyalásait, így isztambuli tapogatózásait is, de a török nyomására kímélte meg a fejedelem börtönbe vetett kancellárja életét. A regény indulásakor az újra szabadon élő Péchi Erdély egyik legtekintélyesebb és legrejtelmesebb személyisége. 1636—39-ben a Habsburgok felé tapogatózó Kassai nagy dilemmája, hogy vannak-e még Péchinek török kapcsolatai, és hogy ezek segítségével mennyire keresztelheti terveit. Péchi maga úgy gondolja, hogy ezek a kapcsolatok már régen megszűntek, noha álmában egyszer látja magát — a török támogatásával — erdélyi fejedelemnek. Pécht I. Rákóczi György ismét bebörtönzi. Börtönében egy török ügynök felkeresi a szombatos vezért, és ajánlja neki a fejedelemséget. Péchi ezt visszautasítja, és hogy szabadságát visszanyerje, Kálvin vallására tér át.

A regény címe A vértanú. A vértanú nem Péchi Simon, hanem egyik tanítványa, Thoroczka János ötvösművész és festő, egy hajdani unitá-

rius püspök fia. Thoroczkai sohasem jelenik meg közvetlenül — mindig csak mások, Péchi, Kassai, a jezsuita és a névtelen krónikás idézik fel tetteit, viszontagságait. A regény kimagasló jelenetei közé tartozik, ahogy Péchi ismételtén megfogalmazza Thoroczkaihoz fűződő viszonyát: az árulástól is tartó mester végül maga lesz szeretett tanítványa akaratlan árulója. A regény egy másik nagy fejezetében a jezsuita óhatatlanul is rokonszenvet érez a közös (kálvinista) ellenség ellen küzdő Thoroczkai iránt, akinek ártatlanságát tizenkét asszony tanúsítja. (Az asszonyok száma szimbolikus, és az Evangéliumokra utal.)

Török Tamás kitűnően megszerkesztett, nagy íráskultúráról tanúszkodó történelmi regényt vagy parabolát írt. A mű érdekes sztori, a nézőpontok váltakozása a cselekményességet és a feszültséget egyaránt fokozza. Török Tamás regényt írt, és nem történelmi tanulmányt. Tehát nem az a kérdés, hogy Péchi Simon alakja történelmileg hiteles-e, hanem az, hogy regényhősként meggyőző-e. A válasz egyértelmű: igen. (Szépirodalmi)

Ferenczi László

AZ UNITÁRIUSOK

Jeremy and Rosemary Goring: The Unitarians (Az unitáriusok).

Religious and Moral Education Press. Exeter 1984, 84.

A „Keresztény vallásfelekezetek” c. sorozatban megjelent munka az angol unitáriusok múltjáról és jelenlegi helyzetéről nyújt összefoglaló képet. A szerzők teológiai szemléletében a keresztény hit alapja egy, a lélek legmélyebb részéig ható, személyes istenélmény és ennek megfelelő élet. A hit ugyanakkor szellemi örökség is, a múlt hagyománya, melynek ismernünk kell történetét azért, hogy lássuk: őseink mennyi munkájába, küzdelmébe, áldozatába került annak a hitnek fenntartása, tisztábbá, ésszerűbbé tétele. Erre a szellemi alapállásra kell eljutnia az egyénnek ahhoz, hogy jobban értékelje hitét, hűségesebb legyen hozzá, mint volt eddig; méltó tagja legyen egyházának, és megbecsülje azt a szabadságot, melyet az számára nyújt.

Az angol unitarizmus kezdetét a könyv visszavezeti a XVII. századba, az anglikán egyházból 1662-ben kizárt presbiteriánusokra. Úttörői és szervezői közül Lindsey Teofil, Priestley József és Martineau Jakab lelkészek nevét emeli ki. Az unitarizmus meghatározó jegyeinek tartja az egyisten hit mellett a következőket: értelem, lelkiismeret, szabadság, vallás és tudomány egyeztetése, emberszolgálat.

A vallás gyakorlati alkalmazásával kapcsolatban a szerzők hangsúlyozzák, hogy az unitáriusok kezdetől fogva számarányukat messze felülhaladó arányban kitűntek a kü-

lönböző reformok, nevelés, tudomány, irodalom és emberbaráti mozgalmak terén. A nők jogainak elismerettségéért folyó küzdelemből is példaadóan kivették részüket. Nem véletlen, hogy az unitárius egyház volt az első Angliában, mely a lelkesítő pályát megnyitotta a nők előtt. Az első angol lelkész az unitárius Gertrud von Petzold volt, aki 1904-től a Leicester-i, majd a Birmingham-i egyházközségben szolgált.

A sok adat, a nagyarányú felmérés és meggyőző érvelés nem zárja ki, hogy az olvasóban egyes kérdések tárgyalása kapcsán ne merülne fel hiányérzet. Így például indokolatlan Biddle János (1615—1662) mellőzése, akit „az angol unitarizmus atyjának” neveznek, vagy az unitárius identitás megtalálásánál Drummond Jakab, Carpenter J. Estlin, Gordon Sándor, Hall Alfred, Holt R. Vilmos és mások figyelmen kívül hagyása. A nemzetközi unitárius mozgalom tárgyalásánál Dávid Ferenc és az erdélyi unitárius re-

formáció ismertetése sok kívánnivalót hagy maga után.

A munka befejező része az angol unitarizmus jövőjével foglalkozik. A szerzők megállapítják, hogy az unitárius egyház magára talált a második világháború után, és megtalálta helyét a nép és az ország vallásos életében.

A jelen feladata: újrafogalmazni az unitárius vallás ember- és isten-tanát, tovább küzdeni a polgári és vallási szabadságért s az igazságos békéért. Az unitáriusok megalapozott reménnyel néznek jövőjük elé — ez a konklúziója ennek a hasznos, hiányt pótló munkának, mely nagymértékben hozzájárul az angol unitárius öntudat erősítéséhez és fejlődéséhez.

A könyv előszavát Long Arthur, a manchesteri Unitarian College — teológiai intézet — igazgatója írta. A szép kiállítású könyv a Religious and Moral Education Press érdeme.

(Keresztény Magvető)

GONDOLATAI IDŐSZERŰEK MA IS

címen a Reformátusok Lapja 1985. aug. 18-i számában jelent meg az alábbi megemlékezés az 1937-ben elhalt Balázs Ferencről. Örömmel adjuk közre.

„Csak az jogosult, ami az életet áldottá teszi. Értjük-e ezt mindnyáján, emberek?” (Balázs Ferenc)

„Balázs Ferenc” címmel 1983-ban Kriterion-kiadású monográfia pár száznyi példányra jött hozzánk Erdélyből. Három szerzője üzenetét is hozta. Mikó Imre kezdte gyűjteni az anyagot. Kicsi Antal írta két fejezetét. Ők közben eltávoztak a jeles erdélyi halottak sorába. Horváth Sz. István rendszerezte és fejezte be a munkát. Három, egymást folytató nemzedék adott tovább értékes örökséget.

Az 1901—1937-ig, a század első harmadában élt Balázs Ferenc rendkívüli, mély és magas feszültségekkel, nagy izzásban ellobogott rövid élete annyi mindent magába foglalt; s már a mi mai életünk annyi gondját, baját, tünetét is, hogy figyelmünket az ő életművére mindinkább rá kell fordítanunk.

Unitárius papi tanulmányait Kolozsvár után ösztöndíjakkal Oxfordban folytatja (közben bekalandozza Nyugat-Európát), majd Berkeleyben szerez magisteri fokozatot (az USA-t is átutazgatva, persze). 1927-ben egy érdekes nevű „korai” szervezet: az Ifjak Világbéke Kongresszusának Bizottsága (!) megbízásából Ázsia felé indul: Japán, Korea, Kína, Hongkong, Szingapúr, India, tisztelgett Darjeelingben is, Bagdad, Palesztina, Egyiptom, vonaton a Balkánon Budapestig, majd Erdélybe. Így érkezett meg vele, benne egy székely világjáró, a ma-

gával vitt talentumokat megsokszorozva.

Kisdiák korától alapélményei és jellemalakítói voltak például: Ady, Móricz, Szabó Dezső, s a kisebbségi sorsban kibontakozó, utakat, hidakat kereső és megtartó jellegű új erdélyi irodalom.

Már Amerikában, 1926-ban, akkor kint élő barátaival, Tamási Áronnal, Lőrinczi Lászlóval, Szent-Iványi Sándorral együtt eltervezték, ki-ki a saját majdani itthoni életét. Balázs Ferenc székely kisfalusi papja és „megváltója” kívánt lenni. Akkori tervei — amelyek később konkrétabbakká és realistábbakká kellett hogy váljanak — az angol szövetkezeti mozgalom, az amerikai farmgazdálkodás és a dán népfőiskolák hatására rajzolódott ki. Ismeri a szegények (és közöttük főleg a munkás szegények) helyzetét a világban, ismeri a munkásmozgalmakat, rokonszenvez is velük. Szövetkezeti elgondolásai legfontosabb bázisának a népfőiskolákat látja.

Egyházi felettesei bizalmatlanul fogadták visszatértekor. Kollégiumi felügyelőségbe „dugták”, s nem is volt könnyű neki, hogy végre, 1930-ban, a 401 unitárius lélekszámú Mészkö (Cheia) lelkésze lehessen. Ettől kezdve módszeresen, a megítélt sorrendi fontosság szerint, terveket készít és azok „pontjait” megkísérli megvalósítani. Például: jégbiztosítás, gazdaköri cséplőgép, tejszövetkezet, búzavetőgép, műtrágya, gyümölcsfaültetés. Főtér parkirozása, vízvezeték, téli tanfolyam a faluban, nőszövetség, öntözés a földeken, templomépítés, paplaképítés, a régi paplak átalakítása kultúrházzá, napközi otthon, játszótér, nyerscukorgyár, kenderfonás és feldolgozás, fogyasztási, értékesítési hitelszövetkezet, traktor és más mezőgazdasági

gépek, orgona, iskolanagyobbítás, vidéki gazdasági szakértő, vidéki orvosszakértő, téli fürdőház, gazdaköri műhelyek.

Négy évnyi idő adatott meg neki ennyi feladatra, s a mészki hívek pástorolására, irodalmi közéletre és magánéletre (?). A tervek többsége megvalósult. De maga Balázs Ferenc elégett a felfokozott belső lázban. 1937-ben a mészki temetőbe költözött.

Ez a könyv jelzés arról: mégis él! Gondolatai, létező írásai időszerűbbek, mint valaha. Előfutár volt: az ő nyomai is vezették a felsorakozó magyar progressziót; Németh Lászlónak, a népi íróknak, s a népfőiskolai gondolatnak (főleg református kezdeményezések során történt) kibontakozását.

Eletműve javát (főként: „Bejárom a kerek világot”, „A rög alatt” című könyveit s ezt a monográfiát hozzájuk még külön) — úgy vélem — mielőbb ki kellene reprodukálva adni nálunk.

Jakab Sándor

Kétszáz éves az amerikai univerzalizmus

1930-ban jelent meg Thomas Whitmore könyve Bostonban, melyben a szerző elmondja, hogy amerikai földön az univerzalizmus első szervezeti kereteit 1785. szept. 14–15-én négy lelkész és kilenc világi hívő alakította ki a Massachusetts állam Oxford városában tartott ülésén. Elfogadtak egy Charter of Compact-ot, mely hittani felfogásukat foglalta össze, és megállapította, hogy a gyülekezetek önállóan intézik továbbra is saját ügyeiket. Gloucester városa volt az első jelentősebb központ, melyet júniusi amerikai utunk rendjén mi is meglátogattunk.

1961-ben az unitáriusok és az univerzalisták egyesültek, és ma egy egyházat alkotnak, melynek egyezren felüli gyülekezete van.

F. J.

Az Egyesült Államok-beli anglikán (episzkopális) egyház püspökei

112:31 szavazási aránnyal lehetővé tették, hogy nőket is püspökké szenteljenek. Nők pappá szentelését már évekkel ezelőtt engedélyezték az amerikai anglikán egyházban. Jelenleg a teológiai hallgatók egyharmada nő. Más országok anglikán egyházai viszont (Kanada, Új-Zéland, Hongkong és Uganda) nem engedélyezik nők pappá szentelését. (MK)

BÖZÖDI GYÖRGY: SZÉKELY BÁNJA

(Kolozsvár, 1938 — Budapest, Magvető Könyvkiadó, 1985)

Bözödi György a harmincas években induló írónemzedék egyik igérete volt, kortársai költőként, prózairóként, történészként, publicistaként tartották számon. Tizenkilenc évesen jelentkezett először novellával a Keleti Újságban, majd — rövid idő múlva — két jelentős folyóirat, a Pásztortűz és az Erdélyi Helikon közölte szülőföld-ihlette, komor hangú verseit. A székelyföldi születésű író Kolozsvárott az unitárius kollégiumban és az egyetemen alapozta meg teológiai, jogi, bölcséleti ismereteit, amelyeket a negyvenes években az 1848–49-es Történelmi Ereklye Múzeum tudós őreként, az ötvenes évektől kezdve pedig akadémiai kutatóként kamatoztattatott.

Íróársaihoz hasonlóan, ő is az újságírást választotta: Ha kellett, felelős szerkesztői feladatokat látott el, közölt riportokat, recenziókat, önismereti tanulmányokat; dolgozott, egyebek között, a marosvásárhelyi Székely Szónál, a Hitelnél, a Termésnél. A versek és novellák mellett mind több székelyföldi tudósítása jelenik meg, ezek későbbi szociográfiai művét, a *Székely bánját* készítik elő.

Bözödi tudta, hiszen nap mint nap tapasztalta, mennyire felületesen ismeri az olvasóközönség a székely nép életét, történelmét. Már eredetükről is számtalan legenda keletkezett. Ezeket alapultak aztán — a mindenkor hatalom érdekeinek megfelelően — a szabadságukról, társadalmi berendezkedésükről, végzetes sorsukról felállított teóriák. Színesebbnek, szebbnek vagy éppen tragikusabbnak látszottak az évszázadokra visszamenően dokumentálható valóságnál. A fiatal, alig huszonöt éves író rést akart ütni a tehetetlen önsajnálatra kárhóztató mítoszokon. Akarata találkozott a harmincas években megindult népi írói mozgalommal, minthogy ennek résztvevői hozzá hasonló indítatású és gondolkodású fiatalok voltak.

1938-ban elkészült a *Székely bánja*. A kiadás körüli bonyodalmak után a legkülönbözőbb irányzatú és színvonalú lapok írtak róla, dicsérve erényeit, a vállalkozás nagyszerűségét, úttörő voltát, felróva hiányosságait, „balos” szemléletmódját. A kritikák közös vonása az, hogy megértették, értékelték Bözödi mítoszmentes népábrázolási törekvését, e mű újszerűségét. A hiányokat megemlítők egy része a műfaj tökéletesítését szolgálta észrevételeivel, mások elmélyültebb levéltári kutatásokra ösztönözték a fiatal alkotókat. Maga Bözödi Gy. megszívlelve a tanácsokat, 1943-ban kiadta

Székelyek címmel újabb tanulmánykötetét, amely a Székely bánja első, történelmi részének átdolgozott változata. E munka is bizonyítja elkötelezettségét, filológiai igényességét, ami nemcsak az akkori fiatal szerzőt jellemzi, hanem a hetvenedik esztendején túl levőt is, hiszen ma is fáradhatatlanul járja a könyvtárakat, levéltárakat, újabb adatok után kutatva.

A Székely bánja első részében a Székelyföld történelméről, gazdaság- és társadalomtörténetéről vezet végig az olvasót, majd négy (az első kiadásban Marosszék nélkül három) székelylakta területet mutat be: Udvarhely és Csík megyét, Háromszéket és Marosszéket. Az előszóban figyelmeztet arra, hogy ha valaki teljes monográfiát vár, annak csalódnia kell, mert nem tartalmazhat ez a könyv a geológiai, geográfiai jellemzőktől a folklorig és a szellemtörténetig mindent. Célkitűzése nem az volt, hanem annak megfejtése, hogy milyen okok vezettek a székelység pusztulási folyamatához, megállítható-e az, s ha igen, mi módon.

Végigtekint népe történetén, utalva a köztudatban élő mítoszokra, amelyek szerint a székelység eszményi társadalmi formában élt volna, csak két osztályt, lófóket és gyalogosokat különböztetve meg; hogy nem ismerte meg a jobbágyság rendszerét, s történelmét valamiféle végzetes külső erő alakította. A gazdasági élet irányító szerepét nemcsak elméleti fejtegetésekben mutatja meg, hanem egy-egy falurajzban is: hogyan befolyásolta az adózás, a népre rótt terhek nagysága a település belső szerkezetét: népességi adatait, vallási megoszlását, a földbirtokok méreteit, az ott lakók szociális helyzetét, mi lett a sorsuk azoknak, akiket az idegen uralom, majd a gazdasági válság kényszerített a Kárpátokon, majd Európán túlra megélhetést és az elhagyott szülőföld helyett új hazát keresni.

Az általános képet a megyék — terjedelemben aránytalan — bemutatása egészíti ki a könyv második részében.

Okkal állapítja meg az 1943-as budapesti kiadás előszavában: „Ha nagy tévedéseket és mulasztásokat kellett megállapítanom a múltban, ezt nem kevés fájdalommal tettem, mert éreztem: kisebbségi helyzetünk fokozott felelősséget és fokozott körültekintést követel meg az írótól a letűnt idők bírálatánál. De az igazság és a jövő érdekében vállalom kellett a küzdelem súlyát, nehézségeit és veszedelmét.”

B. Nádor Orsolya

Az Unitárius Élet belföldi és külföldi ismerősei részére is előfizethető.

főgondnokhelyettes, a Kőbányai Gyógyszerárúgyár műszaki tanácsadóját a Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Munka Érdemrend ezüst fokozatával tüntette ki. Szeretettel gratulálunk.

UNITÁRIUS ÉLET

Lapunk legutóbbi számának megjelenése óta az alábbi adományokat kaptuk az Unitárius Élet kiadásainak támogatására:

1536 Ft-ot fizetett be Svájból Emmerthné Ferenez Magda és fia dr. Emmerth Imre; 1000—1000 Ft-ot adományozott Csiszér Józsefné, dr. Ruttkay Ivánné sz. Konez Ildikó, Anghi Gyöngyi (Anglia) anyja emlékére, Török Tamás 500—500 Ft-ot fizettek be: Varga Mária (Luzern), Daniel Mihály (München), Mikó István, Zsakó Andor; 300—300 Ft-ot Kisbagoly Rezsóné és Clara Watson (London).

Köszönjük a fenti adományokat, valamint az ennél kisebb összegű számos felülfizetést az előfizetési díjon felül.

SZERKESZTŐSÉG

LELKÉSZEK ÉS A VÁLÁS

A Református Egyház hivatalos lapjában, a Református Egyház 1985. évi decemberi számában közli a ZSINATI BÍRÓSÁG JOGEGYSÉGI HATÁROZATÁT, mely — elismerve az állami törvényeknek válást szabályozó rendelkezéseit — kimondja, hogy az egyháznak is foglalkoznia kell a lelkészek körében egyre szaporodó válási ügyekkel. Minden egyes esetet szigorúan és objektíven meg kell vizsgálni, és a hibásaknak bizonyult lelkészeket fegyelmi eljárás alá kell vonni. A hibásnak tartott lelkészre más munkahelyre való áthelyezés, esetleg hivatalvesztés büntetése is kiszabható.

Úgy érezzük, hogy testvéregyházunk helyesen cselekedett, amikor az államunkban sajnálatosan egyre szaporodó, sokszor indoktalan válások ügyét egyházi mérlegre teszi, és saját hatáskörében is el akarja bíráltni a család egységét megbontó és válás útjára lépő lelkészei magatartását.

Emberi Jogok Napja

A Magyar ENSZ Társaság és a Magyar Jogász Szövetség 1985. dec. 10-én, az Emberi Jogok Napja alkalmából — amelyről az ENSZ 1950-ben hozott határozata alapján e napon világszerte megemlékeznek —

Most van halála 150. és születésének 210. évfordulója. A mai ember nem ismeri költészetét. De van egy verse, „Fohászkodás”, melynek sorait sokan és sokszor ismételik:

Isten, kit a böles lángesze föl nem ér,
Csak titkon érző lelke óhajtvá sejt,
Léted világít mint az égő
Nap, de szemünk bele nem tekinthet.

Vajon tudják-e a ma emberei, fiataljai, hogy az istenhívő 1776—1836 között élt magyar költő Berzsenyi Dániel írta az említett óda felejthetetlen sorait.

Dietrich Boenhoeffer

1906. febr. 4-én, nyolcvan évvel ezelőtt született a német evangélikus egyház második világháború alatti ellenállásának egyik vezető szellemisége, aki fiatalon már berlini lelkész, teológiai docens volt. Hitler parancsára, hosszú éveken át börtönben töltött idő után, 1945. ápr. 8-án felakasztották.

1934-ben Koppenhágában püspökünk részt vett az IARF kongresszusán. Ezt követően Fanő szigetére utazott — dr. Boér Elek az ökumenikus mozgalom akkori magyar tagja kérésére, aki betegsége miatt nem tudott az ott rendezett ökumenikus összejövetelen részt venni. Itt találkozott püspökünk dr. D. Boenhofferrel.

Boenhoffer felszólalásai — akkor már Hitler kancellár volt — mély benyomást gyakoroltak a résztvevőkre.

Martin Luther King- emlékünnepe Debrecenben

Emlékünnepséggel idézte fel dr. Martin Luther King amerikai baptista lelkész szellemét és munkásságát az Ökumenikus Tanács. Az 1929. január 15-én született lelkész tragikus halála után, január harmadik hétfőjét emléknappá nyilvánították, amelyet az Egyesült Államok kongresszusa nemrégiben *nemzeti ünneppé* emelt. A Magyarországi Református Egyház Martin Luther Kingről elnevezett debreceni templomában dr. Nagy Gyula evangélikus püspök igehirdetése után dr. Tóth Károly püspök, a Református Zsinat és az Ökumenikus Tanács alelnöke nyitotta meg az emlékünnepséget.

tanácskozást tartott, felidézve, azt, hogy 1948. december 10-én, az ENSZ harmadik közgyűlése adta ki az emberi jogok egyetemes nyilatkozatát.

Püspökünk, aki a Magyar ENSZ Társaság Intéző Bizottságának tagja, elfoglaltsága miatt kimentette magát az ülésen való részvétel alól.

ILONKA NÉNI

Özv. Huszti Sámuelné sz. Győri Ilona áldásos életének 87. évében rövid szenvedés után elhunyt.

A jó Isten boldog gyermekkor után fiatalon szerető férjjel ajándékozta meg. Házasságukat a győmrői otthonban egy fiúgyermek születése tette gazdaggá. Az ő nevelése volt életének célja. Féltő gondnal figyelte fejlődését. Majd hosszú özvegyiségének idején a menyével és az unokákkal megbővült családját élte.

Nagyon szerette a természetet, kora tavasztól késő őszig a lőrinci kertben foglalatostkodott, a virágok és a gyümölcsfák gondozásában találta örömet. A látogatókat mindig szíves szóval fogadta. Szerette az embereket, s akivel szemben tehette mindig csak segítőkész gondoskodását mutatta ki.

Hívő lélekkel imádkozott, buzgó templomlátogató volt. A betegség megpróbáltatásait türelemmel és reménykedéssel viselte. Hálás volt a sorsnak a jóért, a hosszú életért.

Az igazi édesanya elvesztését fia, az egész család, rokonok, barátok és gyülekezetünk hívei közül is sokan igaz lélekkel gyászolják.

A pestlőrinci temetőben nagy gyülekezet részvétel mellett helyeztük örök nyugalomra férje sírja mellé, február 26-án.

Emlékezetét sokan megőrizzük.

Dr. Ferenez József

Özv. Ferency Istvánné

Gyarmathy Ilona

Hosszú és eredményes életének 82. évében hunyt el, akit aranydiplomás főiskolai tanárként tisztelték életének aktív tevékenységet folytató éveiben. A Gyarmathy családnak értékes egyéniségétől, buzgó templomjáró hívüktől búcsúztunk el febr. 7-én a Farkasréti temetőben a család és a szépszájú tisztelők jelenlétében dr. Ferencz József püspök szolgálatával. A testvérek, Gyarmathy István és dr. Gyarmathy László 1000—1000 forintot adományoztak az Unitárius Élet javára, az elhunyt emlékezetére. Emlékét megőrizzük.

Sajtótájékoztató

A Magyar Újságírók Országos Szövetségének egyházi lapok szakosztálya jan. 16-án „1986 a béke éve” címmel tájékoztatót rendezett. Barabás Miklós, az Országos Béke-tanács főtitkára előadásában az egyházak békemunkájáról szólt. Hangzott: igen fontos és jó dolog, hogy az egyházak integráns részét képezik a hazai békemunkának. A további terveket illetően megemlégette, hogy ez év őszére tervezik a következő békekonferenciát.

Lapunkat a találkozón dr. Jakab Jenő képviselte.

